

**Každý pracovný deň
pre vás pripravujeme jedinečné
obedové menu formou bufetu**

- varíme z čerstvých potravín
- bohatý výber jedál
- menu si môžete vziať so sebou

K tomu navyše zdarma

- Parkovanie • WiFi • Káva/nápoj

... a k dispozícii je samozrejme aj
stála ponuka chutných jedál à la carte.

Podávame aj raňajky.

To všetko v novom, príjemne a moderne
zariadenom prostredí reštaurácie BIVIO
na Alstrovej 153.

Otváracie hodiny reštaurácie:

Pondelok: 7:00 – 15:00

Utorok – Sobota: 7:00 – 21:30

Nedeľa: 7:00 – 19:00

Raňajky: 7:00 – 10:00

Obedové menu: 11:00 – 14:00

Pondelok: 11:00 – 14:00

Utorok – Sobota:

11:00 – 20:00

Nedeľa: 11:00 – 18:00

À la carte:

NAVŠTÍVTE BIVIO!

**Ponúkame výborný
obed bez zdĺhavého
čakania na obsluhu**

BIVIO nie je len reštaurácia, ale aj...

HOTEL

Ubytujte u nás svojich obchodných partnerov!
K dispozícii 10 dvojlôžkových a 1 jednolôžková
izba. 2 izby sú bezbariérové.

KONFERENČNÁ MIESTNOSŤ

Semináre, rodinné oslavy, konferencie,
workshopy, teambuilding – s možnosťou
catering. Kapacita miestnosti
60 ľudí, reštaurácia 40 ľudí.

PRÁČOVŇA

Ponúkame pranie, sušenie, žehlenie
právnickým i fyzickým osobám.

SOCIÁLNY INTEGRAČNÝ PODNIK

Zamestnávame a v prevádzkach zaúčame
aj ľudí s mentálnym postihnutím.
Všetky zisky smerujú na chod vzdelávaco-
rehabilitačného strediska pre týchto ľudí
a rozvoj ZPMP v SR. Ako zamestnávateľ si
u nás môžete uplatniť náhradné plnenie.

Viac informácií o komplexe BIVIO:

www.bivio.sk / www.facebook.com/bivio.centrum

Zriaďovateľom komplexu BIVIO
je Združenie na pomoc ľuďom
s mentálnym postihnutím v SR.

Kontakt: Alstrovej 153, 831 06 Bratislava

+421 2 2085 0710 / bivio@bivio.sk

GPS: 48.212426, 17.148253

BIVIO

INFORMÁCIE ZPMP v SR 3-4/2019

**Združenie na pomoc ľuďom
s mentálnym postihnutím v SR**

**téma:
VOĽNOČASOVÉ AKTIVITY**

VÝTVARNÝ SALÓN ZPMP 2019, hlavná téma: Čo by som si prial, keby som mal jedno želanie

CENA GRAND PRIX

- Madová Vanesa, 12r. / Krásne narodeniny / Spojená škola – Špeciálna ZŠ pre žiakov s NKS, Pod kalváriou 941, 955 01 Topoľčany

CENA ZA STVÁRNENIE TÉMY

- Kaločaiová Evelína, 16r. / Chcela by som ísť do hôr / Spojená škola internátna, Červeňova 42, 949 01 Nitra
- Kima Michal, 17r. / Len to najdôležitejšie – zdravie / Spojená škola internátna, Školská 12, 071 01 Michalovce
- Koleda Jaroslav, 43r. / Nech úsmev nezmizne z tváre; Aby náš svet bol pestrofarebný / DSS Slatinka – PSB, Štúrova 19, 984 01 Lučenec
- Kotlárová Norma, 15r. / Paríž / Špeciálna základná škola s VJM, Ádorská 5400/43, 929 01 Dunajská Streda
- Matejčíková Barbora, 32r. / Šťastie / CSS TAU TURIE, 013 12 Turie 296
- Mitášová Dominika, 15r. / Vidieť podmorský svet / Spojená škola internátna, Školská 12, M. R. Štefánika 140, 093 41 Vranov nad Topľou
- Rigó Mário, 14r. / Londýn / Špeciálna základná škola s VJM, Ádorská 5400/43, 929 01 Dunajská Streda
- Sandtner Milan, 38r. / Želal by som si ísť k moru / DSS HESTIA, Jesenského 281/18, 902 01 Pezinok
- Švrček Juraj, 24r. / Yorkšír na Marse / DSS Úsvit, Hoštáky 12, 907 01 Myjava

CENY PRE JEDNOTLIVCOV

- Bledá Gabriela, 58r. / Kvety a ovocie / CSS Domov pod Tatrami, Družstevná 25/3, 059 35 Batizovce
- Fábik Ákos, 22r. / Mám rád jaro / ZPMP Dunajská Streda, Komenského 33, 929 01 Dunajská Streda
- Hlavenková Gabriela / Nech slnko svieti 3. / ZSS OÁZIS, Kameničná 642, 946 01 Balvany, časť Komárno
- Kasárová Zuzana, 50r. / Návrat do môjho rodného kraja / DSS FEMINA, SNP 419, 980 22 Veľký Blh
- Kašparová Marianna, 31r. / Môj vysnívaný domov / Charitný dom J. Machalu, Paričovská 2745/116, 075 01 Trebišov
- Klempa Ľubomír, 27r. / Vesmír / DSS Úsvit, Hoštáky 12, 907 01 Myjava
- Kokošková Pavlína, 12r. / Chcela by som stretnúť anjela / CSS PRAMEN, Matúškova 1631, 026 01 Dolný Kubín
- Kubányiová Martina, 35r. / Môj kvetinový raj / SED Trnava, Denný stacionár, Kalinčiakova 45, 917 01 Trnava
- Lakatosová Annamária, 14r. / Priala by som si, aby naša Zem bola krásna, čistá / Špeciálna základná škola s VJM, Košická 8, 945 01 Komárno
- Lakatosová Jenifer, 10r. / Myška / Spojená škola, Hradná 7, 945 01 Komárno
- Machavová Darina, 69r. / Mladosť; Anjel dobrých prianí / DSS FEMINA, SNP 419, 980 22 Veľký Blh
- Mišíková Zuzana, 46r. / Farebný sen o koňovi / CSS v Novom Meste nad Váhom, Bernolákova 604/14, 915 01 Nové Mesto nad Váhom
- Ramač Štefan, 29r. / Môj domov / DOMOVINA, n. o., Žehra časť Hodkovce 1, 053 61 Spišské Vlachy
- Rarog Pavol, 27r. / Váza s kvetmi / CSS Domov pod Tatrami, Družstevná 25/3, 059 35 Batizovce
- Šintalová Štefánia, 63r. / Tanečníca z Javorčeka / Kresťanská liga pre pomoc mentálne postihnutým na Slovensku, o. z., Zariadenie podporovaného bývania Gerulata, Kováčsova 85, 851 10 Bratislava
- Štrkáčová Andrea, 25r. / Nechcem byť sama / CSS TAU TURIE, 013 12 Turie 296
- Švihranová Katka / Slnecnice / Betánia Senec n. o., Štefánikova 74, 903 01 Senec

GRAFIKA

- Jakub Stanislav, 15r. / Cesta okolo sveta / Spojená škola internátna Žďaňa, Abovská 244/18, 044 11 Žďaňa
- Munkáčiová Alžbeta, 61r. / Zátišie s jablkami / CSS Domov pod Tatrami, Družstevná 25/3, 059 35 Batizovce

TEXTIL

- Bakošová Nina, 30r. / Ekotašky / IMPULZ, ZPMP v Petržalke, Turnianska 1, 851 07 Bratislava
- Gejguš Jozef, 40r. / Farebné spektrum (taška); Žerjav (tričko) / DSS DOSOS, n. o., Sobrance
- Hlavenka Karol, 31r. / Podľa Picassa (obal na knihu a záložka) / Vstúpte, n. o., Malacky
- Kostičáková Anička, 46r. / Páv (tričko) / DSS DOSOS, n. o., Sobrance
- Matúš Pavlína, 19r. / Noc na hrade (taška) / DSS DOSOS, n. o., Sobrance

CENA ZA FOTOGRAFIU

- Dovičovič Adam, 25r. / Želal by som si byť fotografom / DSS HESTIA, Jesenského 281/18, 902 01 Pezinok
- Reichbauerová Klára, 34r. / Pozdrav z vinice / Rehabilitačné stredisko CLAUDIANUM, n. o., Štúrova 34, 900 01 Modra

CENA ZA KERAMIKU

- Karas Jaroslav, 62r. / Anjel a stareнка / DSS Humanum, Hlavná 1, 919 26 Zavar
- Vízváry Zoltán, 31r. / Keramikár / ZPMP Komárno, Priateľstva 2, 945 01 Komárno

CENA ZA KOLEKTÍVNE PRÁCE

- Kolektív DOSOS, n. o. / Celoročné snívanie / DSS DOSOS, n. o., Sobrance
- Horváth Martin, 15r., Macák Lukáš, 23r., Tencer Ján, 16r., Tinák Samuel, 16r. / Žiť ako mačky na lúke / NEZÁBUDKA Združenie na pomoc rodinám so zdravotne postihnutými deťmi a mladistvými
- Dominika, Dušan, Martinka, Slávka / Štebotaví priatelia / SED Trnava, Denný stacionár, Kalinčiakova 45, 917 01 Trnava

Objednávka INFORMÁCIÍ ZPMP na rok 2019

Milí čitatelia,
aj v roku 2019 si môžete objednať časopis **Informácie ZPMP v SR**, ako aj časopis **To sme my**. Vyplňte túto objednávku a zašlite nám ju na adresu:
Republiková centrála ZPMP v SR, Alstrova 153, 831 06 Bratislava. Dobrovoľný príspevok je 10 €. Ďakujeme!

Záväzne si objednávam časopis Informácie ZPMP v SR na rok 2019

Meno, priezvisko:

Adresa (telefónne číslo):

Číslo mi posielajte na adresu (iba ak sa líši):

Objednávam si viac výťažkov (napíšte počet)

Dátum a podpis objednávateľa

Dobrovoľný príspevok možno uhradiť: prevodom na účet poukážkou typu U na pošte

Číslo účtu: SK5502000000000140534012 / Variabilný symbol: 60419

 MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY	 MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY	 MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY	 Bratislavský samosprávny kraj	 THE VELUX FOUNDATIONS VILLUM FONDEN DE VELUX FONDEN
 Európska únia	 Operačný program Efektívna verejná správa	 Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti	 AVON the company for women	 VEOLIA
 TA3 NADÁCIA	 DARUJME.sk	 PETRŽALKA	 Nadácia Orange	ĎAKUJEME SPOLUPRACOVNÍKOM A PARTNEROM NAŠICH PROJEKTOV

2	Úvodník
	// Mgr. Marián Horanič
3-14	Téma — Voľnočasové aktivity
	• Príklady dobrej praxe // PhDr. Iveta Mišová • Rozhovor o výtvarnom prejave ľudí s mentálnym postihnutím s PhDr. Ľuboslavom Mozom // Mgr. Michal Kralovič • Rozhovor s Igorom Holkom, hudobníkom a kapelníkom zoskupenia Campana Batucada // Mgr. Michal Kralovič • Rozhovor s pani Dlugošovou o voľnočasových aktivitách jej syna Petra (23) // Mgr. Michal Kralovič • ORGANIZOVANÝ ŠPORT S CIEĽOM Rozhovor s Evou Grebečiovou, mamou mladej Ely, športovkyne s Downovým syndrómom // Mgr. art. Lucia Kralovičová • OZ Čmelík – voľnočasové aktivity pre deti a mladých ľudí s mentálnym postihnutím a autizmom
15-22	Farby života
	• Deň krivých zrkadiel 2019 • Výtvarný salón ZPMP • Rekondično-integračný pobyt
23-25	Téma — Voľnočasové aktivity
	• Rozhovor s doktorandkou Terezou Mikulovou na tému výtvarných aktivít ľudí s mentálnym postihnutím // Mgr. Michal Kralovič
26-29	Sociálne služby
	• Národný projekt deinštitucionalizácie pokračuje • Smerom k nezávislému životu a starostlivosti zo strany komunity
30-31	Terapie
	• Seminár Raňajky s arte // Mgr. Michal Kralovič
32-33	Regióny
	• Jesenná gruntovačka v Banskej Štiavnici // Mgr. Michal Kralovič
34	Zahraničie
	• Projekt – 19 príbehov sociálnej inklúzie v Írsku // Mgr. Katarína Peterecová
35-36	Správy z centrály

Milí čitatelia.

Napriek tomu, že sa skončilo leto, čas dovolení a oddychu, v našej redakcii sa neoddychovalo. Možno paradoxne, práve voľný čas, relax, oddych sú hlavnou témou tohto čísla. Aj keď náš tím usilovne pracoval na jeho príprave, jeho jednotliví členovia si nejaké voľno a oddych predsa len dovolili.

Asi by to bez toho nešlo. A je jedno, či sme sa tešili z času stráveného pri mori, na horách, alebo len za rohom v našej záhrade s pohárom vína a dobrou knihou. Dôležité je, že sme si dokázali ukradnúť čas iba pre seba a pre naše rodiny. Uniknúť pred pracovnými povinnosťami, e-mailami, telefonátmi a termínmi.

A áno, aj pred kolegami, s ktorými trávime často viac času, ako s rodinou a priateľmi. Oddych a zmysluplné trávenie voľného času je skutočne to, čo nás dokáže naštartovať, vrátiť chýbajúcu alebo stratenú energiu, motivovať do ďalšej práce, či nabráť inšpiráciu spoznávaním nových vecí.

Veľmi dobre si uvedomujeme, že rodiny, ktoré majú vo svojom kruhu člena s mentálnym postihnutím, to majú s oddychom a relaxom náročnejšie. Či už je to spôsobené samotným postihnutím, ekonomickou situáciou alebo nedostatkom prístupných služieb. Práve preto sme sa rozhodli, že na stránkach časopisu Informácie prinesieme zopár inšpiratívnych príbehov o tom, ako rôznorodo trávia svoj voľný čas ľudia s mentálnym postihnutím. Sme veľmi radi, že viacerým sa podarilo integrovať do sveta ľudí bez postihnutia, aj keď je takýchto príbehov stále pomenej.

Veríme, že pri čítaní tiež objavíte niečo nové, inšpiratívne, čo možno pomôže k tomu, aby sa kvalita života vás, vašej rodiny, vašich klientov zlepšila a priniesla do života viac radosti a spokojnosti. Ak sa to podarí, budeme sa veľmi tešiť a povzbudí nás to do ďalšej práce.

Mgr. Marián Horanič

VOĽNOČASOVÉ AKTIVITY

Rodina poskytuje svojim členom pocit intimity a bezpečia, duševnú podporu a oporu v ťažkých životných chvíľach. Pomáha prekonávať stres a neúspechy, s ktorými sa človek stretáva na svojej životnej ceste, čím plní odpočinkovú a regeneračnú funkciu. Problém s napĺňaním tejto funkcie mávajú rodiny s malými deťmi s postihnutím. Opatera a starostlivosť je vyčerpávajúca a časovo náročná. Spôsob trávenia voľného času rodiny závisí aj od ich hodnôt, názorov, záľub.

Voľnočasové aktivity malých detí sú viazané na voľný čas rodičov. Postihnutie dieťaťa predstavuje pre rodinu zvýšené nároky na finančný rozpočet. Spotreba sa zvyšuje pre rôzne diéty, nároky na zdravotnú a liečebnú starostlivosť, poplatky za lieky, za pobyt v nemocnici, v kúpeľoch, v zdravotníckych zariadeniach. Sú potrebné zdravotné, vyučovacie a rôzne kompenzačné pomôcky. Náročná je aj preprava rodiny so zdravotne postihnutým dieťaťom predovšetkým vtedy, ak rodina nevlastní osobné auto. V prípade, ak jeden z rodičov zostáva doma z dôvodu opatrovania, stráca rodina dôležitý zdroj príjmu. Táto ekonomická situácia ovplyvňuje ďalšie funkcie rodiny. V rámci bežnej ponuky voľnočasových aktivít pre rodiny s deťmi v predškolskom veku je iba málo takých, ktoré by reflektovali potreby rodín s dieťaťom s mentálnym postihnutím. Túto medzeru na trhu spravidla zaplňajú rôzne občianske združenia a zariadenia, ktoré organizujú pre rodiny s deťmi rekondično-integračné pobyty.

Prítomnosť odborníkov na pobytoch pomáha rodičom odreagovať sa a riešiť odkladané problémy a ťažkosti, ale aj hľadať odpovede, ktoré sa týkajú ich detí. Zúčastňujú sa na nich aj dobrovoľníci, ktorí pomáhajú pri integrácii a začleňovaní ľudí s mentálnym postihnutím do sociálneho prostredia, sú pomocníkom deťom s mentálnym postihnutím, robia dohľad a pomáhajú tvoriť denný program na pobyte. Sú milým spoločníkom ľuďom s mentálnym postihnutím a ich rodičom. Účelom pobytov je podľa možností osvojiť si nové zručnosti, získať istotu a pocit bezpečia v kolektíve

cudzích ľudí, prispievať k vyrovňavaniu sa s vedomím zdravotného postihnutia seba samého alebo príbuzných. Ďalším spôsobom trávenia voľného času je organizovanie tzv. víkendov zdravia. Ich cieľom je poskytnúť rodinám s mentálne postihnutým dieťaťom praktické návody, ukážky a rady ako vytvárať optimálny životný štýl v kruhu rodiny, ako si udržať telesnú i duševnú pohodu, ako riešiť krízové životné situácie v prospech všetkých členov rodiny – najmä v prospech zdravých i postihnutých detí.

Na rozvíjanie záujmovej činnosti žiakov v školách pre žiakov so zdravotným znevýhodnením sa zriaďujú záujmové útvary, napr. školský klub detí, školské stredisko záujmovej činnosti, centrum voľného času, ale i školský internát. Pokiaľ sú školské zariadenia zriadené pri školách pre deti s mentálnym postihnutím, môžu ich navštevovať a rozvíjať svoje záujmy. Centrá voľného času vyvíjajú primárnu činnosť pre deti bez postihnutia, i keď teoreticky je možnosť vytvárať programy i pre deti so zdravotným postihnutím. Medzi deťmi s mentálnym postihnutím napriek ich hendikepu je veľa nadaných detí. Mnohé z nich majú výtvarné, hudobné, športové, herecké nadanie a pod. Svoj talent a nadanie môžu rozvíjať vďaka iniciatíve občianskych združení, ktoré realizujú projekty zamerané na rozvoj tvorivej i záujmovej činnosti.

Napriek tomu, že existujú možnosti ako vytvárať podmienky na aktívne trávenie voľného času aj pre deti s mentálnym postihnutím, toto spravidla funguje iba pri špeciálnych základných školách. Väčšina aktivít centier voľného času nie je pre deti s mentálnym postihnutím prístupná. Problémom môže byť aj stanovisko rodičov detí bez postihnutia, ktorí niekedy môžu odmietať prítomnosť detí s mentálnym postihnutím na aktivitách centra. Objektívne však musíme povedať, že existujú centrá voľného času, ktoré sa snažia o integráciu detí s mentálnym postihnutím do svojich aktivít, najmä pokiaľ ide o aktivity súvisiace s umeleckou tvorbou. Horšie je to s aktivitami, ktoré sú zamerané viac na výkon (športové krúžky, krúžky fyziky, matematiky, počítačov...)

Príklady dobrej praxe

Kvalitu života prežíva každý z nás inak. To, čo je pre jedného hodnotou a zmyslom, druhému sa môže zdať smiešne, čudné, nudné. Aby náš život mal zmysel, musíme ho naplniť zmysluplnou činnosťou. Ak sa človek vzdeláva alebo pracuje, potrebuje na vyváženie regeneráciu a oddych.

Ľudia s mentálnym postihnutím nemajú v oblasti voľnočasových aktivít iné potreby než ostatní ľudia. Ďalšou možnosťou na relaxáciu a oddych je pobyt v kúpeľoch. I tu však narážajú na svoje limity, v prípade, že potrebujú sprievodcu (v podobe rodinného príslušníka alebo asistenta), čím vo väčšine prípadov narastajú náklady spojené s pobytom, čo si môže dovoliť málokterá rodina. Vo veľkých mestách v čase letných „prázdnin“ a dovoleníek organizujú niektoré združenia tzv. denné pobyty, podobné denným táborom pre deti a podporou dobrovoľníkov. Opäť to závisí od entuziazmu zopár nadšencov, ktorí sú ochotní ich organizovať. Samozrejme, aj ľudia s mentálnym postihnutím majú chuť navštíviť divadlo, kino, koncert či iné kultúrne podujatie. Zlá finančná situácia im však často obmedzuje možnosti navštevovať ich. Aj keď spravidla sú ceny pre držiteľov preukazu ŤZP nižšie ako pre ľudí bez postihnutia, nemusí to stačiť na to, aby si to mohli dovoliť.

Počas bežného roka organizujú niektoré zariadenia sociálnych služieb a neziskové organizácie krúžkovú činnosť (keramické, výtvarné, spevacké, tanečné, športové krúžky). Nie sú však bežne dostupné po celom Slovensku. Tak, ako v prípade detí, Ministerstvo kultúry SR podporuje aj kultúrne projekty pre dospelých.

Príkladom dobrej praxe je **Divadlo z Pasáže** z Banskej Bystrice, pôsobiace od roku 1995.

- <http://www.divadlozpasaze.sk/divadlo/>

Divadelnej tvorbe (v menšom rozsahu) sa venujú i v zariadeniach a občianskych združeniach. Prvým košickým integrovaným divadelným súborom je **Divadlo Hopi hop**. Ide o stály divadelný súbor hendikepovaných umelcov o. z. **Artest** – polyestetické vzdelávanie znevýhodnenej mládeže.

- <http://www.artest.sk/default.php>

V Bratislave pôsobí **Divadlo Stopy snov**

- <https://www.facebook.com/stopysnov>

Cieľom projektu Výtvarný salón ZPMP je umožniť deťom i dospelým s mentálnym postihnutím seberealizáciu a prezentovanie výsledkov tvorivej aktivity na verejnosti. Poukazuje na talent a nadanie, ktoré sa v ľuďoch s mentálnym postihnutím ukrýva. Do projektu sa zapájajú špeciálne základné školy, domovy sociálnych služieb, i jednotlivci s celého Slovenska. Výstava **Výtvarný salón ZPMP** je vyvrcholením úsilia a celoročnej práce s deťmi, mládežou a dospelými ľuďmi s mentálnym postihnutím v oblasti výtvarného umenia.

- www.zpmpvsr.sk

Slovenská spoločnosť pre rozvoj špeciálnej gymnastiky, športu a tanca ľudí mentálnym postihnutím **Arabeska Nitra** sa zameriava na realizáciu projektov, ktoré umožňujú integráciu ľudí so špeciálnymi potrebami do prirodzeného prostredia, ich zmysluplné trávenie voľného času.

- www.arabeska.sk

Miestne združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím a **kluby Spoločnosti Downovho syndrómu** rozvíjajú klubovú činnosť, v rámci ktorej organizujú rôzne výlety, kultúrne podujatia, športové, víkendové i rekreačné aktivity. ZPMP v SR má sieť 44 miestnych organizácií, z toho klubovú činnosť vyvíja približne 65 %.

Posolstvom Hnutia špeciálnych olympiád je poskytovať celoročný cyklus tréningov a súťaží vo všetkých druhoch olympijských športov pre deti a dospelých s mentálnym postihnutím. Dávať im stále nové a nové možnosti na rozvinutie fyzických predpokladov, aby dokázali svoju odvahu, prežili radosť, priateľstvo a o úspech sa podelili so svojimi rodinami, ostatnými športovcami špeciálnych olympiád a spoločnosťou. Na Slovensku tento program realizuje **Slovenské hnutie špeciálnych olympiád (SHŠO)**.

- <http://specialolympics.sk/>

Spoločenským tancom majú možnosť naučiť sa ľudia s mentálnym postihnutím v **TK Danube** pod vedením Andreja Mičuneka. Počas celého roka organizuje niekoľko jedinečných integračných podujatí, ktoré sú výsledkom spoločných aktivít detí, mládeže a dospelých, aj zdravých, aj s mentálnym postihnutím.

- <http://www.tkdanube.sk/>

OZ Inklúzia organizuje už veľa rokov **Radničkine trhy**. Sú to predajno-prezentačné trhy výrobkov chránených dielní a domovov sociálnych služieb. No nie sú to len trhy, je to i prehliadka tvorivosti, šikovnosti, zručnosti chránených dielní. Úroveň prác sa vyrovnáva, stúpa kvalita a pestrosť produkcie, rozširuje sa škála použitých materiálov, ako textil, papier, hlina, kov, plasty... Bratislavčania majú každý rok v jeseni presvedčiť sa o zručnosti a šikovnosti remeselníkov a umelcov s mentálnym postihnutím, aj o skvelých ľuďoch, ktorí s nimi pracujú a pomáhajú pri ich zmysluplnom živote.

- <http://www.apzba.sk/>

Na celom Slovensku sa robí veľa zaujímavých projektov, ktoré sú zamerané na zmysluplné prežitie voľného času, predsa však výhodu majú tí, ktorí žijú vo veľkých mestách, prípadne navštevujú denné zariadenia, kde je záujmová a tvorivá činnosť súčasťou ich náplne. Mnohí sa venujú športovým aktivitám (plávaniu, bicyklovaniu, lyžovaniu...). Všetky tieto aktivity sú viazané na ďalšie osoby, dobrovoľníkov, osobných asistentov, rodičov, súrodencov. I preto mnohí dospelí ľudia sedia doma a nemajú šancu na zmysluplné trávenie času a stretávanie sa s rovesníkmi, kamarátmi. Nemôžu, pretože nie sú vytvorené podmienky na inklúziu v komunite. Chýbajú komunitné služby, podporné služby, služby odľahčujúce rodinu...

Spracovala PhDr. Iveta Mišová

Rozhovor o výtvarnom prejave ľudí s mentálnym postihnutím s PhDr. Ľuboslavom Moza

ĽUBOSLAV MOZA – teoretik a historik umenia, odborný znalec pre výtvarné umenie, galerista, vysokoškolský pedagóg... V oblasti výtvarného umenia odborne pracuje už od roku 1974. Od toho času realizoval viac ako 500 kolektívnych výstav a viac ako 400 samostatných na Slovensku aj v zahraničí (Nemecko, Poľsko, Maďarsko, Rakúsko, Taliansko a iné). Propaguje slovenské výtvarné umenie doma i v zahraničí, organizuje domáce i zahraničné, individuálne a kolektívne výstavy výtvarného umenia, počas vernisáží sa zameriava na ojedinelé kultúrne i odborné prezentácie viacerých umeleckých disciplín.

Na seminári Raňajky s arte, ktorý sme v máji usporiadali v kaviarni Scherz, ste zaujímavo rozprávali o výtvarnom prejave ľudí s mentálnym postihnutím, o umení art brut, aj o potrebe priestoru pre tento typ umenia u nás. Niečo z vášho rozprávania by som rád preniesol do rozhovoru pre časopis Informácie ZPMP.

1. V oblasti výtvarného umenia pracujete už od polovice sedemdesiatych rokov. Kedy ste sa prvý raz stretli s umením hendikepovaných ľudí, či ľudí s mentálnym postihnutím?

Stretával som sa s týmto umením priebežne už počas štúdia. Asi pred pätnástimi rokmi som oponoval niekoľko vysokoškolských absolventských prác o tomto umeleckom prejave. Aktívne som vstúpil do tejto krásne záhadnej oblasti až po začatí spolupráce s domovom Matulaya.

2. Ako na vás ich výtvarný prejav pôsobil, čím vás zaujal?

Je to tvorba. Inak vyjadriť to, čo vidím, cítim, prežívam. Zaujali ma prostotou, čistotou a objavmi iného sveta, ktorý poznáme.

3. Sledujete kontinuálne tvorbu ľudí s mentálnym postihnutím v rámci Slovenska? Ako vnímate súťažnú výstavu Výtvarný salón združenia ZPMP? Reflektujete podobné prehliadky aj v zahraničí? Máte nejakých svojich obľúbených autorov v tomto spektre umenia?

Vzhľadom na rozsiahle spektrum mojich aktivít sledujem túto tvorbu zo záujmu o nové, originálne. Výtvarný salón zaslúži obrovskú pochvalu a lepšiu propagáciu. Obdivujem mnohých tvorcov, ale s dôrazom na ich jedinečnosť a osobitosť, kde treba tiež rozlišovať umenie ako tvorivé objavy a umenie, ktoré je štandardom bez umeleckosti, a tým aj požadovanej kvality. Viem, že tomuto umeniu sa venujú s úspechmi aj vo svete.

4. Aké sú podľa vás charakteristické črty výtvarnej tvorby ľudí s mentálnym postihnutím a čo je podľa vás ich motiváciou pre tvorbu, kreativitu?

Hoci je to osobitý prejav, aj pri ňom sledujem a odlišujem štandard a umeleckú tvorbu. Je zaujímavé, že u týchto umelcov vysoko prevažuje tvorivá činnosť, čo je aj pochopiteľné. V čom tá umeleckosť je? V kráse ľudského vnútra, ktorú dokážu prezentovať výtvarným jazykom. Občas v nej vidím evokáciu budúcnosti, pocity iného bytia a objavy. Preto som presvedčený, že s výnimočnými tvorcami tohto výtvarného prejavu treba pracovať viac a zároveň o nich viac o nich nielen hovoriť, ale aj mediálne prezentovať a písať. Toto umenie je úprimné, s čím sa ťažko stretieme. Má mnoho symbolov, každý obraz je s príbehmi vyjadrujúcimi pocity autora dôležitý nielen pre jeho poznanie, ale pre nás, pre ľudí, aby sme videli a cítili inak. Aby sme si uvedomili, že svet je ukrytý v jednoduchých záhadách, ktoré práve títo tvorcovia dokážu otvárať.

5. Dlhé roky pôsobíte v umeleckej obci. Ako vnímate fakt, že tomuto typu umenia sa u nás neprikladá prílišný dôraz? Akú máte skúsenosť v rámci

zahraničia – ako vnímajú tento typ umenia v iných krajinách? Máte nejaké príklady dobrej praxe, či podpory podobných umeleckých aktivít v zahraničí? Viete dať napríklad tip na galériu vo svete zameranú na podobný typ umenia? Vnímate potrebu galérie alebo miesta, kde by mohlo byť toto umenie predstavené aj slovenskej verejnosti?

Nevenujeme sa dnes profesionálnemu umeniu, kultúre vôbec. Prevažuje záľaha neumeleckej zbytočnosti, ktorú ľudia konzumujú, hoci neprináša človečenský rast, ale degradáciu, povrchnosť. A potom, niet na nič čas. Som presvedčený, že tomuto umeniu treba dať väčší priestor. Namiesto siahodlhých rečí, konzultácií a podobne stačí urobiť jednu výstavu, zavolať televízie, rozhlas a je to. Toto umenie dokáže priniesť dobrý vietor do dneška. A kultúra ho potrebuje. Preto ho treba rozvíjať. Zahraničie sa mu venuje závisle od ekonomického postavenia tej ktorej krajiny. Výsledky sú obrovské. Treba sa učiť od Fínov, Dánov, ale aj iných krajín. Tip na galériu nemám, hoci viem, že jestvujú. U nás všetko závisí od aktivity jednotlivca, hoci v tomto prípade by mal pomocnú ruku podať štát. Keby sme napríklad v Bratislave vytvorili galériu pre takéto umenie a dali ponuku v nej vystavovať domovom na Slovensku i v zahraničí. To by bola veľká a potrebná vec. Nie je to nič komplikované. Aj tu platí. Treba chcieť.

6. Art brut či outsider art sú pojmy frekventovanejšie skôr v zahraničí. Pod termínom art brut si všeobecne predstavujeme tvorbu nadaných, talentovaných umelcov a umelkyní bez výtvarného vzdelania, ktorí tvoria mimo oficiálnych umeleckých štruktúr a tradície, len z vlastného popudu, z vlastnej vnútornej potreby. Často to bývajú ľudia s mentálnym postihnutím či psychickou poruchou, prípadne s iným znevýhodnením. Pojem art brut zaviedol v štyridsiatych rokoch 20. storočia francúzsky maliar Jean Dubuffet, ktorý bol jeho nadšeným zberateľom a propagátorom.

Považoval dokonca „surové“ umenie za vitálnejšie a inšpiratívnejšie než „kultúrne“ akademické umenie. Argumentoval tým, že zatiaľ čo profesionálni umelci a umelkyne túžia po úspechu a uznaní, autori a autorky art brut tvoria výlučne z vlastných pohnútok. Ako vy vnímate art brut, čo pre vás tento pojem znamená?

To, čo ste v otázke napísali. Art brut je umenie, je tvorba, je vskutku nezávislé, objavné a pôsobivé, pôvodné. Ja jednoducho týchto tvorcov obdivujem a ich umenie milujem.

7. Aké bývajú časté motívy v tvorbe umelcov, ktorých by sme mohli zaradiť do škatulky art brut?

Keď vylúčime motívy, ktoré im stanoví pedagóg, každý obraz je iný. V jednoduchosti je krása, V pôvodnosti je hodnota. A v tomto umení je originalita a objavy.

8. Spolupracujete už viacero rokov s Domovom sociálnych služieb prof. Karola Matulaya. Ako ste sa dostali k tejto spolupráci a ako ju vnímate?

Príbeh je to jednoduchý. Zaujal ma priateľ, ktorý pre váš domov robil tlačoviny, pozval ma na posúdenie tvorby, ako aj jej hodnotenie na každoročnej aukcii. A bolo to.

9. Máte aj vy vo svojej zbierke diela od ľudí s mentálnym postihnutím?

Samozrejme. Zavesené na stenách doma i v práci. Viem, že sú vzácnym umením. Komunikujú a stále prinášajú nové.

10. Desiatka patrí vám, napíšte pre čitateľov nejaký odkaz, pozdrav, záverečnú myšlienku...

Je to také jednoduché, len treba začať. Tento umelecký prejav je svetom a jeho odbornou časťou rešpektovaný, zaslúži si viac podpory, aby sa dostal k ľuďom, pretože ho potrebujú.

Vďaka za váš čas a za odpovede. Mgr. Michal Kralovič

Rozhovor s Igorom Holkom, hudobníkom a kapelníkom zoskupenia Campana Batucada

Úvodom rozhovoru vás srdečne zdravím a čitateľom rovno poviem, že ste v tomto roku hrali s Campanou Batucadou na akcii „Deň krivých zrkadiel“ v Bratislave. Je to udalosť, ktorá patrí medzi pilotné akcie na odbúravanie predsudkov verejnosti voči ľuďom s mentálnym postihnutím. Prioritne z toho dôvodu som vás oslovil, pretože v aktuálnom čísle nášho časopisu sa venujeme voľnočasovým aktivitám, na ktorých participujú aj ľudia s mentálnym znevýhodnením a mal som informáciu, že práve vo vašom hudobnom zoskupení jeden kamarát s postihnutím hrá.

- **Krátko sa, prosím, predstavte a povedzte, aká bola história zrodu vašej hudobnej skupiny?**

CAMPANA BATUCADA je prvá škola samby na Slovensku. Tento rok oslavujeme 11 rokov, ale predchádzalo tomu najmenej 5 rokov predtým. Založil som ju ja a stále som aj v jej čele.

- **Prečo vás chytila za srdce práve brazílska a africká hudba?**

Korene modernej hudby, jazzovej, kubánskej, hudobných štýlov v celom Karibiku, Južnej Amerike a iných častiach planéty, sú ovplyvnené Afrikou. Založil som aj skupinu Afro Campana, prvého interpreta západoafrických rytmov na Slovensku. Chcel som ísť ďalej a mať aj najväčší bubnenícky orchester na Slovensku – vznikla CAMPANA BATUCADA – energia a rytmy z Brazílie a v roku 2014 sme sa zapísali do Knihy slovenských rekordov so 77 bubeníkmi, ako najväčší bubnenícky orchester.

- **Kolko členov má váš bubnový orchester? Čo znamená názov CAMPANA BATUCADA?**

Tak ako všetky súbory s históriou, sme v pohybe. Žiaci pri mne vyrastú, niektorí zostanú, niektorí idú ďalej svojím životom. Dnes mám cca 12 elitných bubeníkov a cca 40 kurzistov. A práve z detí vyrastú ďalší bubeníci.

- **Kolko vystúpení ročne zvyknete hrať a na akých podujatiach vystupujete? Ako často mávate skúšky? Nie je náročné zosúladiť toľkých členov pred vystúpením?**

Dnes už máme na konte cca 5000 vystúpení, a to nielen na Slovensku, ale aj v Dubaji, Bahrajne, Qatare, Indii, Bahrajne, Egypte, Maroku, Kuvajte, Singapure, na najväčšom festivale samby Európy v Coburgu, na festivale samby v Berlíne, v Barcelone, ako headliner s POLEMIC na slovenských festivaloch... Skúšky máme dva razy týždenne a som veľmi prísny.

- **Tento rok ste vystúpili aj na Dňoch krivých zrkadiel, pilotnej akcii na odbúravanie predsudkov voči ľuďom s MP. Dalo by sa povedať, že je vo vašej tvorbe prítomný aj integračný prvok? Máte vo svojom orchestri aj iných členov zo širokého spektra minorít?**

Ďakujem za túto otázku. CAMPANA BATUCADA nie je len bubnová šou, ale aj sociálny projekt. Robíme bezplatné verejné workshopy, pravidelné kurzy pre deti zo sociálne znevýhodnených prostredí, sociálne slabších rodín, detských domovov... Som presvedčený o tom, že každý úspešný a silný má pomáhať a byť prínosom pre spoločnosť.

- **Viem, že jedným z vašich členov je aj mladý muž s mentálnym postihnutím. Ako sa k vám dostal a akým spôsobom participuje na vašich vystúpeniach?**

Stretli sme sa na vystúpeniach, obdivoval nás, má nás rád a celý život mal sen – HRAŤ S CAMPANOU BATUCADOU. Dnes hrá! A nie preto, žeby ho niekto ľutoval, ale preto, že cvičí, prihlásil sa na pravidelné kurzy, ktoré už robíme okrem Nitry aj v Bratislave.

- **Je účasť v orchestre CAMPANA BATUCADA záväzná, alebo je to skôr voľnočasová aktivita? Ste prípadne otvorení aj spolupráci s viacerými ľuďmi s mentálnym postihnutím, prípadne zvyknú sa niekedy zúčastňovať napríklad na vašich bubnových workshopoch? Spolupracujete napríklad s niektorou zo špeciálnych škôl, či Domovom**

- **sociálnych služieb formou muzikoterapie? Myslíte si, že hra na bubny môže pozitívne vplývať na ľudí s telesným, či mentálnym hendikepom?**

Pre mňa je to môj život, moje „dieťa“ a pre niektorých mojich bubeníkov hlavná práca. Robíme, čo nás baví, cestujeme, spoznávame krajiny, ľudí, a to je šťastie. Ak sa chce niekto pridať, nech sa páči. Potom sú tu kurzy, kde chodia deti, rodičia a takzvaní „rekreanti“. Áno, bubny sú aj formou terapie. Bubnovaním sa veľa o sebe dozvieš, ja cez bubon spoznám aj teba! Komunikuješ, spoločným hraním sa spájaš s rytmom a ostatnými. Okrem profesionálneho vnímania nástroja je to aj obrovský relax.

- **Na záver prosím napíšte nejaký odkaz pre čitateľov časopisu Informácie ZPMP.**

Vaším čitateľom prajeme veľa zdravia, šťastia a silu prekonať všetky prekážky.

Vďaka za váš čas. Nech sa vám s vašim hudobným zoskupením darí a pekný zvyšok leta.

Mgr. Michal Kralovič

Rozhovor s pani Dlugošovou o voľnočasových aktivitách jej syna Petra (23)

Dobrý deň, témou nového čísla časopisu Informácie ZPMP je voľný čas ľudí s mentálnym postihnutím. Rád by som preto položil vám a vášmu synovi prostredníctvom mailu niekoľko otázok o hre na klavíri. Možno inšpirujete ďalších rodičov.

- **Na začiatku sa prosím krátko predstavte a povedzte nám, ako ste sa dostali k hudobnému vedeniu svojho syna? A ako ste sa dostali práve ku klavíru?**

Môj syn Peter má 23 rokov, navštevuje DSS Gaudeamus, komunitnú rehabilitáciu. Hudba a spev upútavali jeho pozornosť od detstva, napriek hyperaktivite, ktorá bola súčasťou jeho postihnutia, pervazívnej vývinovej poruchy, detského autizmu. Snažili sme sa ho niečím zabaviť a zaujímal ho malý keyboard, ktorý sme vtedy mali. Najprv len pár tónov, neskôr melódie hrané jedným prstom.

- **Máte prípadne skúsenosť aj so základnou umeleckou školou (ZUŠ)? Stretli ste sa tam s ústretovosťou? Máte skúsenosť, že by v ZUŠ absolvoval nástroj aj žiak s mentálnym postihnutím?**

Keď mal 8 rokov, dala som ho zapísať do základnej umeleckej školy. Nebola to samozrejmosť, musela som veľa zisťovať a vysvetľovať, aj to, že má talent a nie je agresívny, lebo na jednej škole mi ho odmietli vziať, že ho nemá kto učiť, že učiteľia nie sú ochotní učiť žiaka so špeciálnymi potrebami. Tak sme hľadali ďalej a na ZUŠ, vtedy na Jesenského ulici, boli ústretoví. Možno sme mali šťastie, lebo v tom čase nastúpila na výučbu klavíra mladá učiteľka s kombináciou klavír – špeciálna pedagogika.

- **Ako váš syn fungoval v rámci ZUŠ-ky a ako to bolo s vystupovaním?**

Peter sa rýchlo uchytil, bolo vidno, že ho to baví. Učiteľka Ivica mala naňho dobrý vplyv a trpezlivosť, aj keď on len potreboval pomaly a pokojne všetko vysvetliť. Začal ľudovkami a postupne prešiel k jednoduchšej klasike. Keďže mal vtedy ešte dosť výraznú poruchu pozornosti a hyperaktivitu, dohodli sme sa, že sa nebude učiť noty,

ale z prepisu notového záznamu do akordov, mal dobrý sluch, hneď poznal všetky klávesy, prstoklad mal veľmi dobrý, dokonca mal vynikajúci cit pre pedále. (Asi zdedil talent po dedovi, ktorý bol klaviristom, dokonca sa tým živil aj v cudzine, ale žiaľ, nikdy s nami nebol v kontakte.) Takže sme krásne pokročili. Hrával na školských interných koncertoch, na slávnostiach, aj v iných školách. Na výročných koncertoch v Pálffyho a Primaciálnom paláci hral niekoľkokrát. Absolventský koncert mal v Pálffyho paláci, bolo veľmi dojímavé vidieť ako jediný so špeciálnymi potrebami medzi zdravými mladými talentovanými ľuďmi, bol aj on absolventom... Boli sme tam vtedy celá rodina, rodičia, sestry, netere a zopár priateľov. Potom ešte chodil dva roky na ZUŠ, ale musel skončiť, keď mal 21, lebo vraj ho už nemohli zaradiť.

- **Kde a ako váš syn pokračoval v hudobnom prejave po získaní základov hry na nástroji? Kde zvykne cvičiť?**

V súčasnosti cvičí už len doma, najviac na môj podnet, nie každý deň, len párkrát do týždňa, z toho raz týždenne pod dozorom jednej klaviristky, bývalej učiteľky, ktorú sme na naše potešenie našli (nie vždy má pre nás čas a cez leto majú pauzu).

- **Cvičenie na klavíri je riadna drina. Je váš syn ochotný cvičiť prstoklad, melódie, skladby? Zvykne prehrávať skladby z nôt, alebo má snahu komponovať aj vlastné veci?**

Nie je génus, nevie si sám zostaviť skladbu, ale hrá trpezlivo, s citom a rád.

- **Ak človek zvládne určité základy, rád svoju hru aj prezentuje. Kde zvyknete vystupovať, aké sú reakcie publika? Aké úspechy považuje doposiaľ za najväčšie?**

Vystupuje len príležitostne, v DSS Rosa, DSS Gaudeamus, na vernisáži obrazov v OC Centrum, v Lige proti rakovine, a naposledy u vás v Biviu, 20. júna 2019. Nemyslím, že by sme nejako výnimočne mohli ďalej pokročiť, k tomu by potreboval intenzívnu výučbu, učiteľa klavíra aspoň dvakrát

týždenne a pravidelne a viac financií, keďže má len nízky invalidný dôchodok a ja ako dôchodkyňa a opatrovatelka tiež. Dôležité je, že mu to dáva pocit, že niečo dokáže a veľkú spokojnosť ako aj spojitost s hudbou – a rodičom a blízkym pocit hrdosti a uspokojenia.

- **Aké záujmy má Peter okrem hudby?**

Čo sa týka záujmov, ešte ho baví plávanie – najmä v lete veľa chodíme plávať, jazdenie na koni – veľa rokov sme chodili na hiporehabilitáciu a jazdenie, korčuľovanie – od 10 rokov chodil na tréningy krasokorčuľovania pod vedením známej trénerky Hildy Múdrej, ktorá mala cit pre deti s postihnutím a robila to bez nároku na odmenu... Žiaľ, už jej vek a choroby nedovoľujú pokračovať, a nenašli sme nikoho, aby nás podporil. V krasokorčuľarskej škole na Zimnom štadióne O. Nepelu stojí jedna hodina tréningu 25 €, takže už len sporadicky korčuľuje v zime. Bol niekoľkokrát vo Viedni v Kagan Eishalle na majstrovstvách Special Olympics, na OH 2017 v Grazi a Schladmingu, roku 2013 v Južnej Kórei, roku 2018 mal bronzovú medailu vo Viedni na Special Olympics, inak býval piaty až šiesty.

- **Akú hudbu rád počúva, čo ho inšpiruje pri tvorbe? Čia tvorba mu najviac pasuje?**

Čo sa týka hudby často počúval rádio, čo robí rád aj dodnes, má mnoho obľúbených interpretov a veľmi dobre si pamätá názvy skladieb i mená spevákov. Počúva rôznu hudbu, modernú, hranú v našich médiách. Na Youtube si vyhľadáva svoje obľúbené skladby od našich spevákov speváčok, ako je Sima Martausová, Katka Knechtová, Adam Ďurica a iní, má rád aj Anetu Langerovú, či Pink, Ellie Gouldingovú, Adele, Kylie Minoque, Davida Getta a skupiny, kde dominuje ABBA a ich populárne hity. Na koncerte v NTC sme videli známeho operného speváka Josého Cura, spolu s ním vystupovala naša Linda Ballová zo SND. Často s ním chodím do divadla, aj na balet a operu v SND. Hudbu si rád vypočuje, ale klasika ho až natoľko neláka, aj keď má do svojho repertoára zaradených viac skladieb známych majstrov – Mozartovu Malú nočnú hudbu, Bachovo Prelúdium, Schumannovu Kleine Studie atď. Často navštevujeme nám dostupné koncerty, bol šťastný, keď mohol vidieť naživo napr. Emmu Drobnú, LP-LAURU Pergolizzi, Jamesa Blunta, Erosa Ramazzotti, Abbu Revival, Richarda Müllera, Paľa Haberu, ale aj Michala Davida, No Name, Desmod a mnohých iných.

Ďakujem za váš čas a prajem vám všetko dobré.

Mgr. Michal Kralovič

ORGANIZOVANÝ ŠPORT S CIEĽOM

Rozhovor s Evou Grebečiovou, mamou mladej Ely, športovkyne s Downovým syndrómom

Elu poznám odmalička. Je to šikovné dievča – tinedžerka s Downovým syndrómom, ktorá je veľmi aktívna a rada sa hýbe. Nedávno mi povedala, že získala cenu, medailu na súťaži v lyžovaní. Odvtedy sa jej hrdé hlásenia, že vyhrala tu, a bola pretekať tamto, opakovali stále častejšie. Vo mne to vzbudilo zvedavosť, kde a ako Ela vlastne športuje, a tak som sa pzhovárala s jej mamou Evou Grebečiovou.

- **Eva, poznáme sa už dlho, a v poslednom čase som si všimla, že sa Ela zúčastňuje na rôznych súťažiach. Prosím povedz, kde Ela športuje?**

Ela sa vždy rada hýbala a pre nás rodičov je pohyb pre ňu jednou z priorít. Okrem toho si myslíme, že ľudia s Downovým syndrómom, či iným intelektuálnym znevýhodnením, by sa mali čo najviac pohybovo podporovať a športovať. Ide o to nájsť najlepšiu formu a motiváciu. Pred časom sme sa stali členmi organizácie Špeciálne olympiády Slovensko (predtým Slovenské hnutie špeciálnych olympiád), ktorá združuje športovcov s intelektuálnym znevýhodnením, sieťuje ich, poskytuje im informácie kde fungujú aké kluby pre ľudí s intelektuálnym znevýhodnením, vzdelávajú trénerov, organizujú súťaže. Zistili sme napríklad, že Ela nemusí celoročne trénovať lyžovanie, ale ak vie lyžovať, môže sa na súťaži v lyžovaní zúčastniť.

- **Aké športy existujú v rámci Špeciálnych olympiád Slovenska, ktoré s Elou využívate?**

Existuje plavecký klub, jazdecký klub, gymnastický a mnohé iné. Ja vediem Elu k atletike, tam sa tiež zúčastnila na súťaži. Šport v podstate vyberá pre dieťa rodič na základe preferencií, pohybových predispozícií a možností. Trénerom dieťaťa či dospelého s intelektuálnym znevýhodnením môže byť rodič (väčšinou aj je), ktorý ho sám môže v danom športe trénovať a sprevádzať ho na súťaže. Súťaže sú organizované v jednotlivých športoch na miestach po celom Slovensku. Ela sa zúčastnila na atletickej súťaži, navštevuje

gymnastiku a naposledy uspela aj na gymnastickej súťaži v Nitre. Dobre lyžuje, v zime teda chodievame na lyžiarske preteky. Taktiež sme začali skúšať tenis.

- **Nakoľko je dôležitá iniciatíva rodiča?**

Je kľúčová, rodič je hybnou silou, musí mu na pohybe pre dieťa záležať, zorientovať sa v možnostiach športovania, vybrať vhodný šport po konzultácii s odborníkmi, prípadne aj dieťa sám trénovať. Potom sa samozrejme zúčastňovať na súťažiach, ktoré organizácia Špeciálne olympiády Slovenska organizuje. No najmä, musí sa naučiť ako správne svoje dieťa motivovať a v športovaní vytrvať.

V minulosti sa zapájali do Špeciálnych olympiád a systému pretekov zväčša len DSS, dnes je tu okrem iného aj nový projekt pre školy, kde sa môžu zapojiť deti i mladí mimo DSS do veku do 12 rokov – Mladí atléti. Horná veková hranica pre športovcov neexistuje.

- **Existujú v športoch nejaké kategórie?**

Kategorizuje sa podľa typu športu, veku alebo výkonnosti, je to rôzne podľa druhu a pravidiel daného športu. Sú aj unifikovaní hráči, napr. v tenise v štvorhre môže hrať aj hráč bez postihnutia. Ďalej unifikované družstvo vo futbale, dvojica v gymnastike. To je celosvetový trend – inklúzia cestou športu.

O tom, ako to celé funguje, sa môžete dozvedieť viac na <http://specialolympics.sk/>.

Za rozhovor ďakuje Mgr. art. Lucia Kralovičová.

OZ Čmelík – voľnočasové aktivity pre deti a mladých ľudí s mentálnym postihnutím a autizmom

Občianske združenie Čmelík sa venuje práci s deťmi so špeciálnymi potrebami a autizmom a poskytuje voľnočasové aktivity či tábory najmä pre ľudí hendikepom (prevažne s mentálnym postihnutím a autizmom) pod vedením Ester Buranovej a Barbory Morávkovej. Cieľom združenia je organizovať pre deti a mládež (prevažne s mentálnym postihnutím a autizmom) sústreďenia, kurzy, výlety a podujatia v ich voľnom čase. Stretli sa tu mladí nadšenci so skúsenejšími vedúcimi a spolu na týchto podujatiach vytvárajú radostnú atmosféru družnosti. Združenie vzniklo na sklonku roka 2008, od začiatku spolupracovalo s Centrom voľného času detí a mládeže Klokán na Pekníkovej ulici v Bratislave i s Detským parlamentom základných škôl a osemročných gymnázií Bratislava IV. Neskôr začalo pôsobiť v Centre rodiny na Bazovského 6, v bratislavskej Dúbravke.

Centrum rodiny na Bazovského je nezisková organizácia, ktorá buduje v bratislavskej Dúbravke komunitné centrum – miesto pre každého, kto chce byť aktívny, koho zaujímajú problémy komunity, kto sa chce stať dobrovoľníkom, kto chce pomáhať iným alebo len chce niekam patriť.

Pod svoju strechu prichýlilo aj združenie Čmelík. K voľnočasovým aktivitám združenia Čmelík patrí aj

„Kreslenie pri hudbe“ v priestoroch ateliéru v Centre rodiny na Bazovského 6, v bratislavskej Dúbravke. V skupine sú mladí ľudia, dievčatá aj chlapci s mentálnym znevýhodnením (Downov syndróm, DMO, autisti). Krúžok sa úspešne prezentuje na Výtvarnom salóne, kde dva roky za sebou získal ocenenie. Predstavil sa i na výstavách v rámci Centra rodiny a vo februári 2018 aj samostatnou výstavou v priestoroch Kafé Scherz na Palisádach. Práce niektorých členov sú vystavené v rôznych inštitúciách. Asi najvyšším ocenením je obraz T. Redlera, ktorý zdobí kanceláriu riaditeľa v nemenovanej švajčiarskej banke. Výtvarný krúžok Kreslenie pri hudbe vedie skúsená arteterapeutka Renata Frešová. Cena na osobu je 5 € na hodinu a stretnutia sa konajú každý utorok od 15:00 do 19:00, s nepravidelným príchodom a odchodom klientov.

Na záver ešte slovo k Centru rodiny, ktoré umožňuje realizovanie spomínaných aktivít a stretávanie sa ľudí s hendikepom pri zmysluplných aktivitách. Veľké poďakovanie patrí hlavne JUDr. Alžbete Šporerovej, riaditeľke Centra rodiny na Bazovského 6, ktorá je svojím empatickým a ľudským prístupom veľmi nápomocná.

Viac tu: <https://cmellik.webnode.sk/>

Deň krivých zrkadiel Bratislava

Deň krivých zrkadiel
Bratislava

Deň krivých zrkadiel
Bratislava

farby života

Výtvarný salón ZPMP Komárno

farby života

Rekondično-integračný pobyt Duchonka

Rozhovor s doktorandkou Terezou Mikulovou na tému výtvarných aktivít ľudí s mentálnym postihnutím

- **Na začiatok sa krátko predstavte a povedzte, ako ste sa dostali k výtvarnej práci s ľuďmi s MP? Aká bola vaša cesta k výtvarnému umeniu a k lektorovaniu?**

Všetko sa začalo ako dobrovoľnícka činnosť v Sliezskej diakonii, kde som získala prvé skúsenosti s výtvarnou tvorbou ľudí s mentálnym postihnutím. V rámci projektu *Rodina je jednou z nevyhnutných podmienok šťastia* som sa snažila využívať arteterapeutické prvky vo výtvarnej tvorbe s deťmi s postihnutím. Už dlhobojšie spolupracujem s Open Art Štúdiom (openartstudio.cz), kde zastávam pozíciu lektorky. Rovnako sa podieľam na realizácii výstav a výtvarných workshopov pre štúdio.

V ateliéri Open Art Studia uplatňujem poznatky z odboru Špeciálna výtvarná výchova, ktorý som v minulom roku úspešne absolvovala. Momentálne pôsobím ako doktorandka na Katedre výtvarnej výchovy na Pedagogickej fakulte MU v Brne. V poslednom čase sa snažím zaradiť do tvorby ľudí s mentálnym postihnutím prácu s novými médiami (konkrétne fotografiu) a ponúknuť im tak väčšiu možnosť sebakvadrácie. Súčasne sa venujem výtvarným činnostiam pre deti so sluchovým postihnutím v materskej škole.

- **Akým činnostiam sa venuje Open Art Studio, v ktorom pôsobíte, a aká je vaša práca v ňom?**

Toto štúdio vzniklo prostredníctvom Mgr. Pavla Sochora, Ph.D. na Pedagogickej fakulte Masarykovej univerzity. Ateliér sa nachádza v priestore Inštitútu výskumu inkluzívneho vzdelávania PdF MU a poskytuje priestor a výtvarné prostriedky pre tvorcov s mentálnym postihnutím. Koncept ateliéru vychádza predovšetkým zo zahraničných trendov a poznatkov z dlhodobého členstva v European Outsider Art Association (www.outsiderartassociation.eu). V súčasnosti Open Art Studio navštevuje sedem výtvarníkov (v rozmedzí 20 – 40 rokov), ktorí dochádzajú raz týždenne na 2 hodiny podľa vopred stanoveného rozvrhu. Štúdio sa zameriava na stimuláciu výtvarného prejavu jednotlivca, ktorý je charakteristický pre jeho autentický rukopis. Obsahom je

spontánna tvorivá činnosť s klasickými médiami a možnosťami ich veľkého výberu. Ide o kresbu, maľbu, prácu s keramikou, hlinou a ďalšie. Prostredníctvom nich jednotlivci prezentujú obraz o vlastnom svete a ľuďoch okolo neho. V rámci Open Art Studia sa lektor podieľa na usporadúvaní výstav a vernisáží, na ktorých má výtvarník s mentálnym postihnutím možnosť verejne okomentovať svoje dielo. Ďalej sa lektor podieľa na organizovaní spoločných návštev a realizácii inkluzívnych výtvarných workshopov, na ktorých je hlavným cieľom spoločne tvoriť.

- **Sú aktivity pre ľudí s MP vo vašom štúdiu na báze dobrovoľnosti? Sú to voľnočasové aktivity, alebo sú pri spolupráci s vami k niečomu zaviazaní? Akým spôsobom sa môžu ľudia s MP zapojiť do aktivít v Open Art štúdiu?**

Tvorba výtvarníkov v štúdiu spadá do oblasti outsider art, či art brut. Pod týmito termínmi si možno predstaviť si človeka s mentálnym postihnutím, ktorý nenavštevoval výtvarné školy a tvorí pre radosť. V štúdiu teda nejde o výtvarné aktivity na získanie výtvarného vzdelania, ale

on sám rozvíja svoj talent, na základe ktorého bol prijatý. Všetky výtvarné činnosti a výber prostriedkov na zhotovenie vízie tvorca vychádza čisto z jeho rozhodnutia. Na druhej strane sa občas stáva, že výtvarník s mentálnym postihnutím sa chce v danej technike niečomu priučiť, v tomto prípade mu lektor poskytne výtvarné vzdelanie.

Do práce výtvarníkov ako lektorka takmer nikdy nezasahujem, iba ich slovne motivujem, bez toho, aby som ovplyvnila ich výtvarný zámer, či myšlienku. Napríklad počas tvorby sa ma jeden výtvarník často pýta množstvo otázok: „Teraz červenú, môžem?“ Vždy mu odpoviem: „Použi farbu, akú chceš.“ Alebo sa pýta: „Kam ju mám dať?“ Vždy odpoviem: „Daj ju tam, kde chceš, aby bola.“

V poslednom čase se Open Art Studio zviazalo k spolupráci na plagátoch pre koncerty Národného divadla Brno (www.ndbrno.cz/projekt-open-art).

Pravdou je, že sú zadané určité požiadavky zo strany divadla, ale napriek tomu si Open Art Studio zakladá na tom, aby myšlienka a spôsob spracovania vychádzali zo spontánneho rozhodnutia výtvarníka s mentálnym postihnutím.

• Čo vás zaujíma na výtvarnom prejave ľudí s MP? Máte svojich obľúbených autorov?

Život aj výtvarná práca niektorých výtvarníkov s postihnutím vykazujú známky toho, že sa netreba vždy podriaďovať pravidlám (či už v spoločnosti), alebo v spôsobe práce s médiami. Práve naopak, vo svojej tvorbe predstavujú odlišnosť, ktorá nie je ničím zviazaná a ukazujú tak úplne nové spôsoby. To napríklad vidno v tvorbe a fotografiách Miroslava Tichého, čo je zároveň môj obľúbený autor v umení outsider art. Dokazoval to, že vyvolanie fotografie v tmavej komore iba otvára väčšie možnosti ďalšieho výtvarného vyjadrenia. Vyvolané fotografie často vystavoval drastickým procesom – nechal ich na daždi, kládol na ne poháre, skrval ich a zasa narovnal...

• Akým spôsobom komunikujete s vašimi umelcami s MP a aká je ich odozva smerom k vám?

Myslím si, že to je dosť individuálne s ohľadom na stupeň mentálneho postihnutia a komunikačných schopností

jednotlivca. Často záleží aj na tom, v akom emočnom rozpore výtvarník s mentálnym postihnutím do ateliéru prichádza. Niekedy sa dokonca stáva, že verbálna komunikácia počas hodiny prevláda nad samotnou maľbou. Niekedy zasa naopak, výtvarník s mentálnym postihnutím komunikuje prostredníctvom výtvarnej tvorby, ale veľkú rolu v každom prípade hrá vzájomný vzťah medzi výtvarníkom a lektorom.

• Viem, že zvyknete chodiť po inšpiráciu aj do zahraničia. Kde všade ste sa boli pozrieť a aké dojmy z prístupu ku ľuďom s MP ste si odniesli z iných štátov? Aké prístupy vás zaujali?

Jednu z možností inšpirácie nachádzam v European Outsider Art Association, ktorá prepája európske výtvarné ateliéry a vystavujúce inštitúcie na nadnárodnej úrovni. Každý rok EOA usporadúva konferenciu, ktorá mi prináša veľa obohacujúcich noviniek vo svete Outsider art. Túto konferenciu vždy otvára prezident spoločnosti, historik umenia Thomas Röske (od roku 2002 je vedúcim Prinzhornovej zbierky v Heidelbergu). Konferencia sa koná každý rok v inom ateliéri vybraného člena, súčasťou je vždy výtvarný presah s umelcami a predstavenie ich tvorby. V rámci konferencií som navštívila Inuti ateliér vo Švédsku (2019) a Gaia Museum v Dánsku (2017). Tohtoročnú konferenciu sprevádzal názov *E-Quality* (riešili sa otázky kvality a rovnosti výtvarného diela jednotlivca s postihnutím) a po prvý raz program

konferencie organizovali (s pomocou lektorov) a moderovali samotní výtvarníci s postihnutím, čo je veľmi inšpiratívne. Ďalší zdroj inšpirácie mi prinášajú ateliéry, ktoré ponúkajú výtvarníkom s postihnutím tvorivú prácu s fotografiou, videom či zvukom. Napríklad v ateliéri Gaia Museum sa priamo nachádza miestnosť určená pre prácu s týmito digitálnymi technológiami. Názov jedného z ich úspešných projektov bol *Nice to meet you Mr. Holbein*, ten vznikol v spolupráci s profesionálnym fotografom Pekkom Elomaaom (www.pekkaelomaa.fi/nayttelyt/2017/4/8/nice-to-meet-you-mr-holbein-1).

Na cestách vo Vietname som sa stretla so spoločnosťou Handicapped Handicrafts, ktorá zamestnáva osoby s postihnutím. Väčšina ľudí čo tu pracuje, sa počas vojny vo Vietname stala obeťou chemických zbraní. Tento ateliér sa špecializuje na maľbu lakom, ktorá je jednou z najstarších technik v ich umení. Uplatnenie jednotlivca s postihnutím na trhu práce vo Vietname je veľmi problematické, preto následné výrobky sú určené predovšetkým na predaj.

• Posledná otázka je vaša, pokojne napíšte nejaký odkaz, niečo, čo považujete za dôležité, alebo len myšlienku, čo vás zaujalo, napr. z nejakej knihy, alebo výrok klienta, s ktorým ste pracovali.

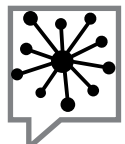
Pamätám sa na jeden moment pri výtvarnej práci s výtvarníkom s mentálnym postihnutím. Počas výtvarnej činnosti mal pauzu, po nej sa hneď vracal k práci so slovami: „Musím, som umelec!“

Info o konferencii vo Švédsku zameranej na umenie:

<http://inuti.se/handelse/inuti/european-outsider-art-association-conference-e-quality-2019>

Krátky report od Terezy, ktorá sa konferencie zúčastnila:

Tohto roku to bolo dosť teoretické, často rozprávali rôzni kurátori alebo riaditelia múzeí/galérií – v zmysle kvality genia outsider art, napríklad selekcia výtvarných diel na výstavu, čo to je, nejaké kritériá apod. Skôr to bolo o predstavení ich práce, čo k tomu patrí, čo to znamená v pozadí a k tomu sa viazali aj otázky kvality. Niektorí rečníci predstavovali svoje štúdiá + ukážky výtvarných prác svojich výtvarníkov. Celkovo mi konferencia poskytla náhľad, ako to funguje v rôznych krajinách. Celý piatok boli výstupy rečníkov a udržať celodennú pozornosť na prednáškach v angličtine bolo dosť náročné. Večer bola návšteva jedného ateliéru Inuti. Druhý deň sa šlo do mesta Sala, zhruba 100 km od Štokholmu, konferencia pokračovala v priestoroch jednej galérie. Cestou sme sa zastavili u jedného umelca, ktorý vytvára domčeky v štýle byzantskej architektúry – Chrám Hagia Sofia v Turecku a pod. Celkovo sme navštívili v Štokholme tri ateliéry, ktoré patria pod Inuti ateliér a stretli sme sa so samotnými umelcami. Celá tá komunita Európskej asociácie Outsider art je veľmi fajn, príjemní ľudia, ktorí vám radi porozprávajú o práci, a ešte k tomu sú to riaditelia svetových galérií Outsider art.

Národný projekt deinštitucionalizácie pokračuje

Keď sa v decembri 2015 skončil pilotný projekt Podpora deinštitucionalizácie, prvých 10 zariadení pripravovalo transformačné plány ako základ aj pre investičný projekt, ktorý môže byť podporený z eurofondov. Všetci predpokladali, že veľmi plynulo sa bude pokračovať aj v národnom projekte Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb – podpora transformačných tímov, aby bola vytvorená kapacita na podporu pre rozbehnutý proces transformácie. Bohužiaľ, pre rôzne formálne prekážky sa projekt začal realizovať až na jeseň 2018.

Národný projekt realizuje Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v spolupráci s partnermi, ktorí zodpovedajú za odbornú stránku – Radou pre poradenstvo v sociálnej práci, Slovenskou úniou podporovaného zamestnávania a Fakultou architektúry STU – Výskumným a školiacim centrom bezbariérového navrhovania – CEDA.

Cieľom projektu je najmä intenzívna podpora zamestnancov a zriaďovateľov zariadení sociálnych služieb v ich príprave na proces transformácie daných zariadení. Výsledkom by mali byť transformačné plány. Každé zapojené zariadenie má v priebehu 23 mesiacov poskytované poradenstvo, konzultácie, supervízie a vzdelávanie v rámci certifikovaných kurzov, informačných seminárov a tematických workshopov.

V prvom roku sa zapojilo 25 zariadení sociálnych služieb zo všetkých krajov. Osem zariadení je z pilotnej fázy a viaceré z nich už majú schválený investičný projekt. Ostatné zariadenia sa vďaka vzdelávaniu v projekte budú pripravovať na riadenie zmien počas procesu transformácie

zariadenia, prípravu pracovníkov zariadení na zmenu prístupu ku klientom, na oboznámenie sa s princípmi univerzálneho navrhovania v architektúre, na predstavenie nových foriem práce s klientmi, ktoré sú zamerané na aktivizáciu a rozvoj pracovných zručností, s cieľom začleniť klientov do pracovného procesu. Napríklad v septembri sa uskutočnil seminár, ktorý vysvetľoval prečo sa zamestnávateľom oplatí zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím.

Každé zapojené zariadenie prejde úvodným hodnotením pripravenosti. Partneri sa rozhodli používať medzinárodný nástroj vypracovaný Svetovou zdravotníckou organizáciou na hodnotenie kvality služieb v oblasti duševného zdravia, z pohľadu dodržiavania ľudských práv, garantovaných Dohovorom OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím. Tento nástroj na hodnotenie sa volá WHO Quality Rights Toolkit. Viac o ňom napísal Miroslav Cangár v časopise *Integrácia* (1–2/2019). Takéto hodnotenie v projekte pomôže nielen sledovať progres, ale medzinárodný nástroj nám umožní porovnávať sa aj so službami v iných štátoch.

Deinštitucionalizácia je len nástrojom na to, aby sme zmenou inštitucionálnej starostlivosti na komunitnú vytvorili lepšie podmienky pre všetkých ľudí, žiť nezávisle. Aby ľudia so zdravotným postihnutím, ktorým dnes vieme „ponúknuť“ iba veľkokapacitné zariadenia, alebo minimálnu podporu v domácom prostredí, mali rovnaký život ako všetci ostatní. Ambíciou projektu je, aby sa postupne v štyroch cykloch zapojilo 96 zariadení sociálnych služieb po celom Slovensku. Práve sa začína séria informačných seminárov v jednotlivých krajoch, kde sa záujemcovia dozvedia viac nielen o deinštitucionalizácii, ale o samotnom projekte.

Viac informácií nájdete tu:

<https://npdi.gov.sk/2019/08/prihlasovanie-na-2-cyklus-informacnych-seminarov-k-narodnemu-projektu-deinstitucionalizacia-zariadeni-socialnych-sluzieb-podpora-transformacnych-timov-v-trnave-nitre-bratislave-trencine/>

Smerom k nezávislému životu a starostlivosti zo strany komunity

– nástroje EÚ na financovanie podpory rozvoja komunitných služieb pre osoby so zdravotným postihnutím: osobná asistencia a osobné rozpočty

V Bratislave sa 21. mája 2019 uskutočnil seminár, ktorý bol príležitosťou vzájomnej výmeny informácií a praktických príkladov implementácie Spoločných európskych usmernení pre prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť, relevantných pre podporu života osôb so zdravotným postihnutím v rámci komunity. Diskusia sa sústreďovala predovšetkým na osobnú asistenciu a osobné rozpočty ako opatrenia podporujúce nezávislý život osôb s postihnutím. Zvláštna pozornosť bola venovaná aj nástrojom financovania dostupným na európskej a národnej úrovni a zameraným na podporu procesu deinštitucionalizácie a vytvorenie komunitných služieb na Slovensku.

Organizátorom podujatia v rámci Procesu vzájomného učenia sa, implementovaného Európskou komisiou, bolo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (MPSVR SR). Na podujatí sa zišli zástupcovia z MPSVR SR, z ministerstva poľnohospodárstva a rozvoja vidieka, ministerstva zdravotníctva, implementačných agentúr a regionálnych úradov. Na podujatí sa zúčastnili aj zástupcovia výskumných ústavov, nezávislí odborníci, lokálni poskytovatelia služieb a organizácie občianskej spoločnosti, ako aj zástupcovia z Európskej komisie a Agentúry Európskej únie pre základné práva.

Hlavné body seminára je možné zhrnúť takto:

PRÁVO OSÔB SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM NA NEZÁVISLÝ ŽIVOT

• Nezávislý život znamená mať prístup k primeranej podpore pre život v komunite, rovnakú škálu možností a rovnaký stupeň sebaurčenia ako ľudia bez zdravotného postihnutia. Nezávislý život zvyšuje kvalitu života osôb so zdravotným postihnutím, prispieva k ich sebavedomiu a sebaistočnosti a zlepšuje ich interakcie s ostatnými ľuďmi v rámci komunity. Právo na nezávislý život a začlenenie sa do komunity je stanovené v Článku 10 Dohovoru OSN o právach osôb

so zdravotným postihnutím (CRPD) a v Európskej stratégii pre oblasť zdravotného postihnutia 2010 – 2020.

• Deinštitucionalizácia je proces prechodu z inštitúcií, kde osoby s postihnutím žijú oddelené od spoločnosti a zbavené slobody a možnosti rozhodovať o vlastnom živote, k nezávislému životu a plnej integrácii do spoločnosti. Zatvorenie inštitúcií nestačí: pre úspešný prechod je dôležitý aj komplexný prístup k poskytovaniu inkluzívnych služieb, ako sú finančne prístupné a dostupné bývanie v rámci komunity, osobná asistencia, ako aj podporné siete.

OSOBNÁ ASISTENCIA A OSOBNÉ ROZPOČTY AKO NÁSTROJE PODPORY NEZÁVISLÉHO ŽIVOTA

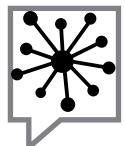
• Osobná asistencia je prostriedkom, ktorý osobám so zdravotným postihnutím pomáha rozhodovať o vlastnom živote. Osobná asistencia by mala byť kombinovaná s opatreniami v iných oblastiach, ako je bývanie, sociálne služby, doprava, vzdelávanie, dostupnosť atď.

• Osoby so zdravotným postihnutím by mali mať možnosť samy definovať oblasti, v ktorých je potrebná osobná asistencia, a možnosť vybrať si, vyškoliť a prepustiť svojich osobných asistentov.

• Osobné rozpočty by mali byť navrhnuté tak, aby umožňovali používateľom vybrať si poskytovateľov služieb. Mali by pokrývať platy osobných asistentov po množstvo času zodpovedajúce individuálnym potrebám používateľov, ako aj všetky súvisiace administratívne náklady.

• V rámci Európy existujú rôzne modely najímania a financovania osobných asistentov. Osobní asistenti môžu byť najatí priamo používateľmi, ktorí sa potom stanú zamestnávateľmi, alebo prostredníctvom súkromných alebo verejných poskytovateľov služieb. Systém by mal dovoliť určitú flexibilitu v záujme zaistenia spokojnosti používateľov s úrovňou autonómie a responzibility, ktorú by chceli dosiahnuť. V každom prípade je dôležité, aby financovanie nasledovalo používateľa a nie poskytovateľov služieb.

• Mala by byť stimulovaná atraktivnosť profesie osobného asistenta. Nesmierne dôležité je zaistiť osobným asistentom

solídne mzdy a podmienky, aby nedochádzalo k častým zmenám, ktoré by mali negatívny vplyv na ich profesionalitu a vo výsledku znížili kvalitu poskytovaných služieb.

- Zatiaľ čo niekedy môžu byť ako osobní asistenti zamestnaní členovia rodiny, podpora neformálnych opatrovateľov si žiada iný prístup v podobe zaistenia a zvýšenia dostupnosti dodatočnej starostlivosti, vytvorenia podporných sietí a zaistenia opatrení pre primeranú rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom.

PRVKY ÚSPEŠNÉHO PRECHODU K ŽIVOTU A KOMUNITNEJ STAROSTLIVOSTI

— VLÁDA

- Politický záväzok k deinštitucionalizácii hrá zásadnú úlohu pri zaistení udržateľného prechodu ku komunitnej starostlivosti. Potrebne je aj opatrné a realistické plánovanie, ktoré berie do úvahy náklady nevyhnutné pre prechodovú fázu.
- Osoby s postihnutím by sa mali podieľať na definovaní cieľov, ktoré majú byť dosiahnuté prostredníctvom deinštitucionalizácie, a mali by byť zapojené do celého procesu. Plne dostupné prostredie a informácie sú rozhodujúce na zaistenie ich zmysluplného zapojenia.
- Politika požadujúca zatvorenie inštitúcií je dôležitým stimulom pre deinštitucionalizačný proces. Právny rámec pre implementáciu opatrení podporujúcich nezávislý život je zásadný pre určenie zodpovednosti úradov a poskytovateľov služieb podieľajúcich sa na procese deinštitucionalizácie.
- Decentralizáciu musí sprevádzať jasné rozdelenie kompetencií a zodpovedností medzi miestnymi a centrálnymi úradmi. Pri prevádzkaní zdrojov z centrálnej na lokálnu úroveň treba brať do úvahy regionálne rozdiely. Miestnym úradom zapojeným do procesu deinštitucionalizácie musí byť poskytnuté poradenstvo a podpora.
- Je nutné prehliadnúť horizontálnu a vertikálnu spoluprácu medzi centrálnymi a lokálnymi vládami, ako i medzi minovládnymi organizáciami a poskytovateľmi služieb. Zainteresované strany musia spolupracovať kreatívne a otvorene.

— ZVYŠOVANIE POVEDOMIA A INFORMOVANOSŤ

- Udržateľná deinštitucionalizácia vyžaduje transformáciu kultúry a zmenu prístupu spoločnosti. Z dlhodobého hľadiska musí byť tento posun realizovaný prostredníctvom inkluzívnejšieho vzdelávacieho systému a krátkodobou pomocou mediálnych kampaní zameraných na zvyšovanie povedomia, sústredených na skutočné príbehy ľudí, ktorí v súčasnosti využívajú komunitné služby.
- Aktivita na zvýšenie povedomia a ďalšie vzdelávanie poskytovateľov služieb môžu prispieť ku zmene mentality zamestnancov k používateľom a posunu k prístupu sústredeného viac na konkrétne osoby. Zapojenie osôb so zdravotným postihnutím do tohto typu aktivít je neoceniteľným zdrojom pri rozbíjaní stereotypov a vytvorení služieb priateľskejších k používateľom.
- Ďalším nástrojom na zvýšenie povedomia osôb so zdravotným postihnutím o ich právach a dostupných službách sú informačné kampane.

— BYTOVÁ POLITIKA

- Mala by byť prístupná škála rôznych možností komunitného bývania bez ohľadu na typ a stupeň poruchy.
- Dostupnosť sociálneho a iného podporovaného bývania, v ktorom môžu osoby s postihnutím žiť vo svojom vlastnom priestore, je dôležitým predpokladom pre nezávislý život. Používatelia by mali mať možnosť vybrať si, kde, s kým a ako budú žiť.
- Podporné služby (ako sú osobní asistenti) by nemali byť zviazané s bývaním a životnými okolnosťami. Takéto podmienky by obmedzili kontrolu a nezávislosť osôb so zdravotným postihnutím.
- Pri navrhovaní nových bytových projektov sa musí zohľadniť univerzálne plánovanie. Nové budovy by nemali byť izolované, aby umožnili osobám opúšťajúcim inštitúcie nadviazať a udržiavať vzťahy s ľuďmi v komunite.

— ROZVOJ KOMUNITNÝCH SLUŽIEB

- Komunitné služby vyžadujú individualizovaný prístup založený na potrebách a preferenciách každého používateľa. Všeobecné služby by sa mali podľa

možností ponúkať prostredníctvom mainstreamových poskytovateľov služieb.

- Služby a podpora osôb s postihnutím by mali byť rámcovo koncipované ako nároky a kontrakty, nie ako dary.
- Musí byť zakázaná diskriminácia osôb so zdravotným postihnutím pri poskytovaní tovaru a služieb dostupných verejnosti.
- Kvalita poskytovaných služieb by mala byť starostlivo monitorovaná prostredníctvom kontrol, aby bolo zaručené, že sú prispôbené potrebám používateľov. Okrem toho musí byť zaistená udržateľnosť týchto služieb, aby nedošlo k reinštitucionalizácii osôb s postihnutím.

NÁSTROJE EÚ NA FINANCOVANIE PRECHODU KU KOMUNITNEJ STAROSTLIVOSTI A PODPORE

- Európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF) môžu byť užitočným nástrojom pre vývoj smerom k deinštitucionalizácii a nezávislému bývaniu. Počas programového obdobia na roky 2014 až 2020 hrali Európsky sociálny fond (ESF) a Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF) kľúčovú úlohu pri zmene prístupov a posune systémov starostlivosti a podpory od inštitúcií ku komunitným službám;
- V návrhu Európskej komisie pre budúci viacročný finančný rámec na roky 2021 až 2027 je podporený tematický cieľ „sociálnejšej Európy“, prechod z inštitucionálnej starostlivosti na komunitné služby. Okrem toho sa v návrhu nového nariadenia o rozpočtových pravidlách „podmienky ex ante“ nahrádzajú slovami „podmienky umožňujúce“, ktoré sú viac zamerané a viac v súlade s prioritami a politickými cieľmi EÚ. Tieto ciele sa budú monitorovať nielen na začiatku, ale počas celého obdobia financovania.
- Ďalšie možnosti financovania projektov súvisiacich s deinštitucionalizáciou zahŕňajú Európsky fond pre strategické investície (EFSI), ktorý spravuje Európska investičná banka a program EÚ v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI).
- Na Slovensku bol z ESF financovaný „Národný projekt deinštitucionalizácie“, ktorý realizovala Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

V správe z roku 2019 v rámci Európskeho semestra o investičnom usmernení o financovaní politiky súdržnosti pre Slovensko označila Európska komisia prechod z inštitucionálnej starostlivosti na komunitné alebo rodinné služby pre osoby so zdravotným postihnutím za jednu z vysokých priorít v oblasti investičných potrieb budúceho programového obdobia 2021 – 2027.

- Podporovať zjednodušenie postupov financovania na európskej a národnej úrovni s cieľom maximalizovať využitie európskych fondov a súčasne pokračovať v monitorovaní a zabezpečovaní kvality projektov. Zároveň by mali byť vyvíjané vzdelávacie programy zamerané na zvýšenie kapacity miestnych orgánov pri navrhovaní účinných a udržateľných deinštitucionalizačných projektov.
- Vytvárať synergie medzi rôznymi európskymi zdrojmi financovania a národnými zdrojmi. Riadiace orgány by mali výzvy na predkladanie návrhov strategicky načasovať tak, aby poskytovatelia služieb mohli pokryť svoje požiadavky na spolufinancovanie z rôznych zdrojov financovania. Rovnako treba zabrániť medzerám vo financovaní.
- Fondy EÚ môžu byť použité na pilotné projekty a na hodnotenie nových asistenčných programov. Po rozpoznaní dobrej praxe by malo byť zaistené financovanie zo strany štátu, ktoré zachová služby po ukončení pilotného projektu.
- Zabezpečiť transparentné monitorovanie fondov EÚ počas implementácie programov.

Zdroj: <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=68&langId=en&eventId=1440>

Seminár Raňajky s Arte

Seminár „Raňajky s arte“ sa tento rok uskutočnil vo štvrtok 23. mája 2019 od 9.00 do 11.30 a už po tretí raz konal v Kafe Scherz na Palisádach v Bratislave (Evanjelický dom starostlivosti). Predstavuje voľnú platformu, stretnutie tých, ktorí sa venujú ľuďom s mentálnym postihnutím prostredníctvom arteterapie v jej širšom zmysle (výtvarnom, divadelnom, literárnom a pod.).

Vždy sa snažíme pozvať troch – štyroch zaujímavých ľudí, ktorí chcú zdieľať svoje skúsenosti o terapeutickej/ tvorivej práci a následne je voľná diskusia pri káve a koláči. Názov seminára je slovnou hračkou a vychádza z názvu diela *Raňajky v tráve* od francúzskeho maliara Maneta. Minulé dva ročníky boli zamerané skôr na výtvarné formy arteterapie, tento rok sme zahrnuli aj tie muzikoterapeutické.

Prišli všetci z prisľúbených účinkujúcich. Na úvod šiel **Mgr. Tono Guth** – zakladateľ bubnovej školy Rytmika a kapely La3no Cubano. Perkusiám sa venuje od roku 1998. Intenzívne začal perkusie študovať na ročnom dobrovoľníckom pobyte Paríži. Po skončení štúdia sociálnej práce absolvoval ďalšie vzdelávanie so zameraním na hudobnú pedagogiku, muzikoterapiu, skupinovú prácu a kolektívny manažment. Dlhodobu robí muzikoterapiu s autistami, nepočujúcimi deťmi, utečencami, mentálne a sociálne znevýhodnenými. Prednáša muzikoterapiu na vysokej škole. Ako prvý začal robiť *teambuilding* prostredníctvom hudby v rámci vzdelávania firemných tímov a skupín. Absolvoval ďalšie vzdelávanie so zameraním na hudobnú pedagogiku a muzikoterapiu v rôznych európskych inštitúciách u svetovo uznávaných lektorov: *Ida Kelarová, CZ, Joseph Moreno, USA, Jaroslava Zeleiova, SK, Dietmar Jürgens, DE, Elena Amtmanová, SK, Zdeňek Šimanovský, CZ, v Rakúsku na Bodensee inštitúte: Insuk Lee (Južná Kórea), Manuela Widmer, (Orffova škola Salzburg), Karin Schumacher (Berlín), Ursel Burek, DE, Cornelia*

Cubasch-König a Peter Cubasch, AT. Organizuje hudobné projekty pre Európsku úniu, Nadáciu pre deti Slovenska, Nadáciu. Rozprával o svojich začiatkoch, skúsenostiach a pripravil aj krátku interaktívnu ukážku s bubnami a hudobnými nástrojmi.

Po ňom prezentovala svoj príspevok liečebná pedagogička **Mgr. Zuzana Ťulák Krčmáriková, PhD.** Počas štúdia na vysokej škole sa venovala problematike drogových závislostí. Zameriava sa najmä na arteterapiu. Tejto téme sa venovala i vo svojej diplomovej práci, ktorá bola ocenená Cenou rektora Univerzity Komenského v Bratislave. Po absolvovaní odboru Liečebná pedagogika v roku 2003 nastúpila ako liečebná pedagogička v Domove sociálnych služieb pre deti a mládež v Rohove. Venovala sa klientom s autizmom a viedla arteterapeutické skupiny s klientkami s rôznym stupňom mentálneho postihnutia. Založila tradíciu výstav a prezentácií prác klientov Domov sociálnych služieb Senického a Skalického okresu, ktorá trvá až do súčasnosti. Arteterapiu s klientmi s mentálnym postihnutím sa venovala i vo svojej doktorandskej práci. Doktorandské štúdium v odbore Pedagogika ukončila v roku 2010. Od roku 2005 pôsobila ako riaditeľka Zariadenia sociálnych služieb Senica, n. o., kde sa zamerala na prácu s ľuďmi bez domova, s osamelými rodičmi s deťmi v krízovej situácii a seniormi s rôznymi zdravotnými problémami. Presadzovala liečebno-pedagogický prístup pri práci s danými skupinami klientov, u ktorých sa často vyskytovali i problémy v správaní. Založila arteterapeutickú dielňu so zameraním na prácu s hlinou. V zariadení sociálnych služieb Senica, n. o., pôsobila do roku 2016. Od roku 2015 pracovala ako vedecko-výskumná pracovníčka v Ústave sociálnych štúdií a liečebnej pedagogiky na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Zameriava sa na arteterapiu a predmety súvisiace s duševnými poruchami, poruchami správania a ich terapiou, psychosociálnou rehabilitáciou a gerontológiou z pohľadu liečebného pedagóga. Od roku 2018 pôsobí na katedre liečebnej pedagogiky ako pedagogická zamestnankyňa/odborná asistentka. Od roku 2017 je predsedníčkou Asociácie slovenských arteterapeutov. Zuzana bola jednou z mojich prednášajúcich na škole

a časť diplomovky som robil pod jej supervíziou. Jej prezentácia bola zameraná na prácu s terapeutickými kartami. Karty (niečo na spôsob hry DIXIT) pomáhajú vyjadriť emócie tým, ktorí majú obmedzené komunikačné schopnosti.

Kamarátka **Katarína Ivančíková** – keramikárka skončená na ŠUP a osudom skončená v DSS Sibírka. Okrem hliny sa hrá aj s farbami a prezentácia bude o technikách a prístupoch počas tvorenia. Ponúkla zaujímavú videoprezentáciu zo svojej praxe. Akurát nedávno som sa bol pozrieť na výstave obrazov – akryl na plátnach – ktorú spolu s jej ťažko postihnutými klientmi pripravila, a vystavovali v Kaplnke sv. Jána Evanjelistu vo Františkánskom kostole v Bratislave.

Kolega Mgr. Erik Forgáč so svojou témou priniesol iný pohľad na umeleckú tvorbu ľudí s mentálnym postihnutím pod názvom Divadlo trochu inak, alebo začiatky animácie v DSSpKM. Prezentácia pozostávala z mapovania nových ciest umeleckého vyjadrenia ľudí s mentálnym postihnutím, s animáciami spôsobom stop-motion, ktorú on vníma ako istý prienik divadla a filmu. Ukážka z tvorby: <https://youtu.be/rP1ynu-xKEc>

Záver semináru patril **PhDr. Ľuboslavovi Mozovi**, teoretikovi a historikovi umenia, ktorý zaujímavu rozprával o špecifikách tvorby ľudí s mentálnym postihnutím aj o umení art brut a o potrebe priestoru pre tento typ umenia u nás. L. Moza v oblasti výtvarného umenia odborne pracuje už od roku 1974. Od toho času realizoval viac ako 500 kolektívnych výstav a viac ako 400 samostatných na Slovensku aj v zahraničí (Nemecko, Poľsko, Maďarsko, Rakúsko, Taliansko a iné). Propaguje slovenské výtvarné umenie doma i v zahraničí, organizuje domáce i zahraničné, individuálne aj kolektívne výstavy výtvarného umenia, počas vernisáží sa zameriava na ojedinelé kultúrne i odborné prezentácie viacerých umeleckých disciplín. Záver patril neformálnym rozhovorom pri káve.

Mgr. Michal Kralovič

„Jesenná gruntovačka“ v Banskej Štiavnici prebehla aj za účasti mladých ľudí s mentálnym postihnutím

V sobotu 21. septembra 2019 sa v rámci „Jesennej gruntovačky“, ktorá bola súčasťou akcie Upracme Slovensko (akcie sa konali pri príležitosti Svetového čistiacieho dňa – World Cleanup Day), aj v Banskej Štiavnici čistilo okolie mesta. Celkovo sa na štiavnickom upratovaní zúčastnilo 101 ľudí.

Čistili kopec pod Novým zámkom, cestu k tajchu Klinger i jeho okolie a náučný chodník Glanzenberg. Spolu nazbierali 56 vriec odpadu. Okrem žiakov z miestnych škôl sa na čistení aktívne zúčastnili aj mladí ľudia s Downovým syndrómom zo združenia Up-Down syndrom aj spolu so svojimi súrodencami a rodičmi. Pred začiatkom akcie si vyzdvihli od miestnej koordinátorky vrecia na odpad – čierne na komunálny odpad, žlté na plast, modré na papier a pracovné rukavice. Po skupinkách čistili okolitú prírodu. Samostatne zbierali odpad, vyhrabávali zo zeme rozbité fľaše, odstraňovali zahodené papiere. Pracovnú skupinu koordinoval Mgr. Erik Forgáč, ktorý má s podobnou aktivitou skúsenosti aj na svojom domovskom pracovisku, v Domove sociálnych služieb v Dúbravke.

Ako sa nedávno pre miestne noviny vyjadril: *V súčasnosti pozorujem mnoho verejnoprospešných projektov, v ktorých dávajú jednotlivci či celé skupiny jasne najavo svoje postoje, alebo len jednoducho sú ochotní pridať svoju/e ruku/y k dielu. Pre mňa je veľmi dôležité zaujímať sa o prostredie, v ktorom pôsobíme, nech je to kdekoľvek. Každý z nás môže prispieť svojou troškou, aby sa mnohým žilo lepšie. Podobné aktivity veľmi víta, myslí si totiž, že: Ľudia s postihnutím majú čo ponúknuť v prospech nás všetkých (samozrejme v rámci svojich možností), len im musíme dať príležitosť. Pre nich samých je veľmi dôležitý pocit užitočnosti. Participovať v prospech mnohých, alebo len jednoducho byť užitočným. Myslím, že takéto aktivity sú jedinečnou príležitosťou na postupné nadobúdanie „pracovných“ návykov potrebných pri plnohodnotnom začlenení sa do spoločnosti“.*

Občianske združenie UP-Down syndrom, z ktorého partia pomocníkov prišla, tvoria rodičia detí a mladých ľudí s intelektovým znevýhodnením. OZ vzniklo v Bratislave v apríli 2007 transformáciou zo svojpomocnej skupiny rodičov s deťmi s Downovým syndrómom, ktorá spolu pracovala už od roku 2002. Cieľom združenia je podpora a pomoc ľuďom s Downovým syndrómom a s iným mentálnym alebo telesným postihnutím najmä v sociálnej oblasti, pričom prioritnou je oblasť vzdelávania, zamestnávania a hlavne v oblasti integrácie a inklúzie. OZ organizuje a podporuje kultúrne, spoločenské, voľnočasové a iné podujatia, prostredníctvom umeleckých, divadelných, tanečných, hudobných, športových a iných aktivít zabezpečuje terapeutickú, výchovnú a vzdelávaciu činnosť. Vytvára podmienky na vznik chránených dielní a podporovaného bývania, poskytuje poradenstvo, osvetovú činnosť, vzdelávanie a ďalšie služby a podporuje včasnú intervenciu.

Téma ekológie momentálne rezonuje naprieč spoločnosťou. A celosvetovo je výsostne aktuálna. Je preto veľmi dôležité, aby sa do podobných akcií mohli zapojiť všetci ľudia, ktorí tvoria našu spoločnosť, bez ohľadu na svoje individuálne limity.

V sobotu 21. septembra sa v New Yorku konal aj vôbec prvý mládežnícky klimatický summit OSN (Youth Climate Summit). Zaujímavosťou je, že aj hovorkyňa hnutia Greta Thunbergová má poruchu autistického spektra. Žiadny hendikep však nemôže byť prekážkou na vyjadrenie svojho názoru na okolie a svet. Dôležitá téma životného prostredia tak môže priniesť nové impulzy podmieňujúce vznik podobných inkluzívnych aktivít, vďaka ktorým sa môže celá naša spoločnosť posunúť zasa o stupienok vyššie.

Mgr. Michal Kralovič

Projekt „19 príbehov sociálnej inklúzie v Írsku“

V minulom čísle časopisu sme vám predstavili projekt „19 príbehov sociálnej inklúzie v Írsku“ realizovaný Inclusion Ireland (Národnou asociáciou pre ľudí s mentálnym postihnutím v Írsku) a Trinity College Dublin (Školou sociálnej práce a sociálnej politiky). Cieľom bolo predstaviť príbehy ľudí s mentálnym postihnutím, ktorí sa napriek svojmu postihnutiu začlenili do komunity a žili bežným životom. Dnes predstavíme životné cesty ďalších ľudí s mentálnym postihnutím.

PRÍBEH MAUREEN

„O nezávislý život som sa snažila dlhé, dlhé roky.“ Milujem bývanie vo vlastnom byte. Veľmi rada robím vlastné veci a žijem nezávislým životom. Mám 61 rokov a pred 2 rokmi som získala nezávislosť a presťahovala sa do vlastného bytu. O nezávislý život som sa snažila dlhé, dlhé roky. Počas mnohých rokov som žila v komunitných bytoch so zamestnancami. Som šťastná, že konečne žijem bez nich. Môžem ísť do postele a vstať, kedy chcem. Rada si pripravujem svoje jedlo. Starám sa o užívanie liekov. Sama si nakupujem a upratujem. O svoj byt sa dokážem postarať sama. Spálňu som si zariadila v štýle Harryho Pottera. Do Harryho Pottera som úplne zbláznená. Aj v obývačke mám veľa jeho plagátov. Dokážem pohostiť brata, keď príde na návštevu. „Mám veľa záujmov a pravidelne sa stretávam s priateľmi.“ Teraz, keď žijem nezávisle, môžem mať vlastné plány na to, čo budem robiť. Veľmi sa mi to páči. V sobotu chodievam do nákupného centra Wilton. Rada tam strávim celý deň. Poznám všetkých ľudí z obchodov a každú sobotu obedujem v rovnakej reštaurácii. So zamestnancami z obchodov sme sa stali priateľmi a niektorí prišli minulý rok na oslavu mojich 60. narodenín. Mám veľa záujmov, napríklad puzzle, hudbu a všetko, čo súvisí s Harrym Potterom, a tieto veci môžem vo Wiltone nakúpiť. Pravidelne sa aj stretávame s priateľmi v meste. Chodíme do kina, alebo sa ideme najesť. „Cítim, že teraz, keď mám vlastné bývanie, žijem svoj život.“ Odkedy mám vlastné bývanie, cítim, že môžem robiť vlastné rozhodnutia. Takže som rozmýšľala, že by som veľmi rada navštívila výstavu Harryho Pottera v Londýne. Začala som to plánovať a rozhodla som sa zobrať so sebou neter. Prežili sme spolu úžasný čas a už plánujem ďalší výlet. Toto by som nemohla nikdy urobiť, ak by som žila v komunitnom bývaní. Taktiež, odkedy mám vlastné bývanie, som sa začala zapájať do komunitných skupín. Chodila som na hodiny varenia v lokálnom komunitnom centre. Veľmi som si to užívala. Tieto skupiny mi pomohol nájsť môj asistent. Rada skúšam nové veci. Mám dobrodružnú povahu.

Po okolí cestujem sama autobusom. Cítim, že s vlastným bývaním prišlo prežívanie vlastného života.

<http://www.inclusionireland.ie/content/books/1746/maureens-story>

PRÍBEH MARIANY

Marian má 30 rokov a je aktívnou členkou komunity. Do života komunity sa zapája ako zamestnankyňa miestneho hotela, ako dobrovoľníčka v miestnej dramatickej skupine, ako hudobníčka a ako inštruktorka. Marian sa predstavuje: „Som najstaršia zo súrodencov. Rodina ma podporuje, aj preto ju veľmi ľúbim. Hrám na klávesy, plávam, hrám bowling. Každú sobotu chodím na hodiny klavíra k mojej kamarátke Dorothy. Milujem divadlo v Galway (pozn. redaktorky: mesto v Írsku), rada chodím na muzikály. 8 rokov som bola členkou mládežníckeho divadla v Loughrea. V súčasnosti sa tam vraciam každé leto, pomáham pri príprave kostýmov a rekvizít, každý víkend počas 4 víkendov na 9 predstavení. Ako dobrovoľníčka som bola aj „vpredu“ – predávala som programy. Mám rada dobrovoľníctvo, robí ma šťastnou. To, že môžem byť s ľuďmi, ktorých poznám, zažívať zábavu. Pôsobila som ako dobrovoľníčka aj na festivale v Galway a na výtvarnom festivale Galway.“

Podľa Marianinej mamy, to, čo Marian naplňa, je možnosť spolupracovať s ľuďmi. „Je veľmi spoločenská a má veľmi dobrý odhad na ľudí. Vie, či ju ľudia prijímajú, majú ju radi, rešpektujú ju. To, že má možnosť byť súčasťou komunity, jej pomáha vytvárať identitu. Cítim, že ľudia, ktorí s ňou prichádzajú do kontaktu, sú s ňou v akomsi „súzvuku“, rozumejú jej a poznajú ju. A deje sa tak preto, že tu vyrastala a bola súčasťou komunity.“

„Geraldine je moja pomocníčka. Podporuje ma v mojej práci na polovičný úväzok v hoteli a v Loughrea. Tiež mi pomáha, keď idem von, do mesta a v miestnej komunite,“ pokračuje Marian.

Geraldine ju dopĺňa: „Marian má pocit identity, sebahodnoty vo svojej komunite. Deje sa tak vďaka dobrovoľníctvu. Marian sa zapája do komunity, komunita ju pozná, to všetko sa rozvíja vďaka dobrovoľníctvu, tým, že sa aktívne zapája.“ Marian: „Páči sa mi byť súčasťou diania, napríklad stretávať rôznych ľudí. Je úžasné byť vonku a v rámci dobrovoľníctva robiť rôzne aktivity. Stretávam ľudí, rozprávame sa. Sú pre mňa dôležití, pretože sa o mňa zaujímajú a rešpektujú ma.“

<http://www.inclusionireland.ie/content/books/1743/marians-story>

Mgr. Katarína Peterecová

Deň krivých zrkadiel 2019

Stalo sa za posledné roky tradíciou, že Deň krivých zrkadiel organizujeme v Bratislave druhú júnovú nedeľu. Je to z dôvodu, že v nedeľu popoludní je v Sade Janka Kráľa množstvo ľudí, mladých rodín s deťmi, ktoré zapájame do aktivít. Tohtoročná nedeľa 9. júna sa v Petržalke stala dňom ľudí s mentálnym postihnutím. S heslom „Sme iní, ale nie horší!“ sme ukázali, akí naši kamaráti vedia byť zruční. Štartovali sme **bubnovým sprievodom s Campanou Batucada**, akciu otvorila moderátorka **Karin Haydu**. Medzi vzácnymi hosťami bola europoslankyňa **Janka Žitňanská**, vicestarostka Petržalky **Janka Hrehorová**, za Bratislavský samosprávny kraj podpredseda **Mikuláš Krippel**, za nadáciu Veolia, ktorá finančne na akciu prispela, sa prihovarila **Lucia Burianová**. Hneď potom nasledoval **Piknik tvorivosti a zábavy**. Boli to tvorivé dielne, stolový futbal, darčkové prekvapenia. Superprogram pre celú rodinu a všetkých, ktorí sa prišli zabaviť. Svoje originálne výrobky priamo na mieste tvorili a ponúkali zamestnanci a klienti chránených dielní a domovov sociálnych služieb. Spoločnosť **Mary Kay** ponúkla bezplatne svoje poradenské služby a skrásli dámy, ktoré mali záujem. Všetky okamihy zachytával vynikajúci **fotograf Boris Németh**. Bodkou za akciou bol **koncert skupiny FUNKIEZ**. Významným okamihom bol pre nás po dlhom čase záujem médií, na akciu prišli z TV TA3, TV JOJ, TV Markíza, z TASR, tyzden.sk.

Deň krivých zrkadiel sa realizoval s finančnou podporou **Ministerstva kultúry SR a Nadácie Veolia**. Akciu podporili: **Mestská časť Bratislava Petržalka, Aupark Bratislava Petržalka, McDonald's, zariadenia sociálnych služieb z Bratislavy, Saleziáni Don Bosca, M-H-J, prenájom, predaj.**

PhDr. Iveta Mišová, riaditeľka ZPMP v SR ďakuje **koordinátorky Mgr. Márii Baláz Gyuranovej a kolektívu všetkých zamestnancov ZPMP v SR, ktorí sa zapojili, za skvelú prípravu a realizáciu akcie**. Ďakuje **realizátorom tvorivých dielní, Pete Novákovej z Jakubova a jej rodine, kolektívom z DSS Prima, n. o., z DSS Integra, z Impulzu ZPMP v Petržalke, manželom Cangárovým z Rady pre poradenstvo v sociálnej práci, Zuzke Bokorovej a Soničke Launerovej, hosťom, všetkým dobrovoľníkom a účinkujúcim, a aj tým, ktorí bdeli počas akcie nad bezpečnosťou a naším zdravím. Dovidenia o rok, priatelia!**

Deň krivých zrkadiel 2019 realizovali aj v iných regiónoch na Slovensku, napríklad mestá Dolný Kubín, Komárno, Košice, Malacky, Nitra, Trnava. Tešíme sa!

Zasadal Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím

11. júna sa konalo zasadnutie Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím. Odznali informácie o činnosti pracovných skupín výboru, o aktuálnom stave riešenia podnetov z predchádzajúcich zasadnutí výboru, informácia MPSVR SR o nariadení vlády Slovenskej republiky, ktorým sa ustanovuje výška sadzby na jednu hodinu osobnej asistencie a výška peňažného príspevku na opatrovanie. Bola odprezentovaná Správa o činnosti komisára pre osoby so zdravotným postihnutím za rok 2018, informácia o elektronickej forme výkonu verejnej správy z hľadiska prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím.

Závery a informácie nájdete na webovej stránke MPSVR SR: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/konzultacne-organy/rada-vlady-sr-ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost/vybor-deti-mladez/zavery-vozp-11-6-2019-web.pdf>

Koncepcia má zelenú

Poslanci Bratislavského samosprávneho kraja na zasadnutí 14. júna jednomyselne schválili **Koncepciu rozvoja sociálnych služieb pre ľudí s mentálnym postihnutím v kompetencii BSK na roky 2019 – 2021**. Návrh koncepcie je výsledkom participácie na spoločnom projekte Združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike, Odboru sociálnych vecí BSK a Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Do pilotného projektu boli okrem odborníkov priamo zapojené rodiny a ľudia s mentálnym postihnutím.

Ďakujeme všetkým ľuďom s MP, rodičom, príbuzným, ktorí sa zapojili, za ochotu podeliť sa s nami o svoje radosti i trápenia, za to, že vyjadrili svoj názor na stretnutiach a prostredníctvom dotazníkového prieskumu. Ďakujeme odborníkom zo ZPMP

správy z centrály

v SR, Platformy rodičov detí so znevýhodnením, zamestnancom Odboru sociálnych vecí Bratislavského samosprávneho kraja (BSK) a Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti za aktívny prístup a spoluprácu pri tvorbe materiálu. Ďakujeme poslancom Komisie zdravotníctva a sociálnych vecí za spoluprácu, diskusiu a cenné pripomienky. Ďakujeme vedeniu BSK a všetkým poslancom za to, že dali zelenú zlepšovaniu podmienok zraniteľných ľudí s mentálnym postihnutím v oblasti sociálnych služieb!

aj personálu v penzióne Jazmín, ktorý vždy rýchlo v rámci možností vyhovel požiadavkám účastníkov.

Spracoval: Mgr. Ivan Hampl

PhDr. Iveta Mišová, riaditeľka ZPMP v SR ďakuje **za výbornú prácu vedúcemu pobytu Mgr. Ivanovi Hamplovi, Mgr. Janke Bartákovéj a všetkým dobrovoľníkom, ktorí sa zúčastnili na pobyte.**

Projekt bol realizovaný vďaka finančnej podpore MPSVR SR.

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

MINISTERSTVO
PRÁCE, SOCIÁLNYCH
VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Rekondično-integračný pobyt

Aj v tomto roku sa v termíne od 3. augusta do 9. augusta 2019 konal **rekondično-integračný pobyt pre ľudí s mentálnym postihnutím a ich asistentov** pri obci Prašice, rekreačný areál Duchonka, v penzióne Jazmín. Hlavným cieľom bolo podporiť samostatnosť, nezávislosť, osobnostný rozvoj a rozvoj zručností a schopností dospelých ľudí s mentálnym postihnutím. Zúčastnilo sa na ňom 30 ľudí s mentálnym postihnutím a 20 asistentov. Ciele projektu účastníci naplnili prostredníctvom programu, ktorého aktivity boli zamerané na vzájomné spoznanie sa účastníkov (hry, riadený rozhovor), rozvoj komunikačných a sociálnych zručností (špecifické hry, úlohy, spolupráca pri aktivitách, vzájomná pomoc, pochopenie jeden druhého), aktívny oddych (spoločenské a športové hry, tvorivé dielne, zábavné programy – talent, hľadanie pokladu a pod.).

V dopoludňajších hodinách prebiehali rôzne typy aktivít – napríklad športové, výtvarné, ale i redakčná rada. Na nej asistenti písali profily účastníkov, aby sa navzájom lepšie spoznali. Taktiež účastníci s mentálnym postihnutím písali články do časopisu a vyjadrovali svoje názory na rôzne témy. Okrem redakčnej rady sa mohli účastníci venovať spoločenským a športovým hrám (volejbal, futbal, turistika, kreslenie). Viackrát sa konal futbalový zápas v zmiešaných družstvách a túry v okolitej prírode. Nechýbala večerná zábava vo forme diskoték, opekačky a asistentmi pripravený zábavný program. Súčasne bola možnosť využiť blízkosť areálu Duchonka na rôzne aktivity, od turistiky až po plávanie a využitie vodných bicyklov. Pobyt bol obohacujúci pre všetkých účastníkov. Veľká vďaka patrí

Nové špecializované zariadenie pre deti s poruchou autistického spektra

Spolu so začiatkom školského roka Bratislavský samosprávny kraj slávnostne otvoril špecializované zariadenie, ktoré je určené pre deti s poruchou autistického spektra vo veku od 6 do 18 rokov. Zariadenie poskytuje druh sociálnej služby pre 8 klientov, ktorá sa realizuje ambulantnou formou.

Špecializované zariadenie sa nachádza v priestoroch Zariadenia sociálnych služieb ROSA na Dúbravskej ceste v Bratislave a predstavuje ďalší druh sociálnej služby určenej pre deti s poruchou autistického spektra.

Špecializované zariadenie je prevádzkované v oddelených priestoroch zariadenia, má samostatný vchod so šatňou, kuchynkou, jedálňou a terapeutickými miestnosťami ako je napríklad snoezelen, ktorá poskytuje klientom zariadenia vhodnú relaxáciu a stimulujúce prostredie pre trávenie voľného času, alebo času s terapeutom. Ďalšou miestnosťou určenou na terapie je bezpodnetová miestnosť a vonkajšie priestory dopĺňa nové ihrisko.

Kapacita poskytovania sociálnej služby je 8 miest, a to v dvoch skupinách. Jednu skupinu tvoria deti od 6 do 11 rokov a druhú deti od 11 do 18 rokov. V budúcnosti sa plánuje rozšírenie kapacity na 16 miest.

Zdroj: Bratislavský samosprávny kraj

